Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 123 (5073). | Е Р А, 14 октябрь, 1971 шу. | Мах 2 кап. | Газет арадувл 1923 шера денз

Я Х Ь ВIАШТIЕХЬЙОАХАРАШ

Вай мехка социализми коммунизми хьалъеча ерригача этапашка парте даим йоакхо яьй яхь дегIайоалаяра, наьха творчески инициатива айяра. Сийлахь-боккха Октябрь котбаьнначул тIехьагIа, В. И. Ленина цу сахьате мехка хьалхашка декхар оттадаьд яхь вIашагIйолла.

Ленински васкеташта тешаме йолча Коммунистически парте къахьегамхой лоIами хьинари, цар къахьегама энтузиазм тIаерзаю керда общество хьалъяра. Парте кулгалца дерригача халкъа юкъара а хиннa дIаэттай яхь. Из советски экономикеи культуреи дегIакхувла низ духбувла хьаст, вай планаш кхоачашъяра эффективни метод я.

ХIанз дукха ха йоаццаш КПСС ЦК тIаяйцача «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадарах» болча соцамо партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органаш декхарийла яьй социалистически яхь дIахо эргайоахаш тоаелга Iалашде, цу даькъе нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадаха.

Из декхар дика кхета а деш, дуккхача партийни организацеша кхетамца вIаштIехьдаькхад социалистически яхьа кулгалделга. Республике шерра яьржай нийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра йола яхь. ТIа-тIа дукхагIа хул яхьа тайп-тайпа формаш. Дуккхача коллективаша къовсам лоаттабу цхе ден заданеш диъ дийнахь кхоачашъяра. 130 эзар совгIа волча сага дакъа лоац коммунистически къахьегама тIехьарча боламе.

ГIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управлене № 4 йолча гIишлоймонтажни управлене партийни организаце даим йоакхо ю яхьа толашагIа йола формаш юкъейоалаяра. Яхье баьннарий теркам тIаберзабу керттерча дешашта: къахьегама овсарле, производства культура лакхъяра, тIехдика мара продукци ара ца хецара.

Ерригсоюзни социалистически яхье дакъа лоацаш хиннача СМУ-4 коллективаша хьалхарча квартала итогех ахчан совгIат делар, хIаьта республика сийлен Доска тIа а яьккхар из. ШоллагIча квартала итогашка хьежача, цIаьхха а сийлен Доска тIа яккха лаьрхIад.

МалагIа да уж толамаш дахара керттера бахьан? Партийни организаце яхьа кулгалделга дика уйла а яь, вIаштIехьдаьккха хилар, коммунистий авангардни лоархIам лакха лоаттабар, хIара балха моттиге къахьегама дисциплина тоаяр.

Управленерча 8 бригадана керте латтараш коммунисташ ба. Ялх бригада коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи лелаеш я. Хьокхаме вIаштIехьбаьккхаб болх Социалистически Къахьегама Турпал РСФСР заслуженни гIишлошъер коммунист Ш. Хаджиев керте латтача бригаде. ХIара бетта производственни заданеш тIехкхоачашъеш хьайоагIа из. ЦигарЧа партийни организаце хIанз оттаяьй «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо тоадарах» болча КПСС ЦК соцамо дIадеххача тайпара яхь вIаштIехьъяккхара мероприятеш.

Грозненски депо цехий коллективаша шоайла яхь лелаелга дика традици а хиннa дIаэттад. Цар дIа-юха а ухаш тIахьожам лоаттабу тIанийца декхараш мишта кхоачашду тохкаш. Партийни организаце шерра йоаржаю дикагIбарий опыт.

«Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо тоадарах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбарца дувзаденна городской партийни организацена хьалхашка латта декхараш дувцаш парте малгобекски горкома пленум хилар укх деношка. Цига белгалъяьхар къахьегамхоша йоаржаьча яхьа дикагIйола формаш, гучадаьхар цу хьакъехьара кхоачамбоацараш, дийцар из болх тоабара де дезараш.

Пятилетка хьалхарча шера тIанийца декхараш толамца кхоачашдара яьржача яхьах хьахулар каст-каста ший заседане дувц Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза парткомо. Коммунисташа цIенхаштта критика ю кхоачамбоацараштa, уж дIадахара де дезар белгалдоаккх. Шоашкара хьокхам телаш къахьег цар яьржача яхье.

«Хьайна ховр—лоалахошта дIахьеха» яхача девизагIа къахьегаш ба укх деношка Шелковской районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза коммунисташ. Колхоза партийни организаце тIагIертта къахьег дикагIбарий опыт массанена дIайовзийтара, из балха юкъеяхьара.

Цу тайпара яхь вIаштIехьйоахаш йола моттигаш кхы дуккха а я. Цхьабакъда, цу балха юкъе долаш да кхоачамбоацараш а. Кхетамца кулгалдац яьржача яхьа Шерра дIайовзийтац цун итогаш, дегIакхувлац керда формаш, бизза лоархIам бац яхьа. Белгалбахац яхье хьалха латтараш. Цу тайпара кхоачамбоацараш нийслу Наьсарен, Урус-Мартана, Сунженски районашкарча цхьадолча боахамашка. ЦIенхаштта тоаде деза социалистически яхьа кулгалделга. Юххьанцара партийни организацеш декхарийла я «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо тоадарах» бола КПСС ЦК соцам собранешка бувцача хана къахьегамхоша увттаю маьхе предложенеш кхоачашъелга вIаштIехьдаккха, яьржача яхье коммунисташ хьалха латтилга Iалашде, наха юкъе бу политически болх тоабе, яхь дегIайоалаечара профсоюзийи комсомолеи лоархIам лакхбе.

ГIулакх далац, партийни организацеш яхьага юкъ-юкъе хьежарах, декхар латт этта хьал кIоаргга довза а довзаш хIара денна цунга бIарг кхабарах.

Дуккха нах юкъеоза беза социалистически декхараш кийчдеча, уж мишта кхоачашду хьожача, цар итогаш еча. Массанахьа а лерттIа чакхъяха еза яхь вIаштIехьъяккхра ленински принципаш — из шерра дIайовзийтар, хьахиннараш вIаши нийсдар, хьалха леттарий опыт массанега, дIакхачийтар. Iалаьмате чIоагIа лоархIаме да поощрени яра гIулакхаш нийса чакхдахар.

Яхье керттера моттиг коммунисташка кхоач. Шоаш хьокхаме къахьегарал совгIа уж декхарийла ба уллув латтарий дегаш уравттаде а, беррига къахьегамхой яхьа юкъеоза а. «Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара лоаттабеча къовсама нах сарцагIбахар, дерригa халкъ коммунизм хьалъяра ленински платформа тIа кхы а айхагIа кхотадар — иштта да парте, ерригача цун организацей керттера декхар», — аьннад нов Л И. Брежнева КПСС XXIV съезде ше къамаьл деш.

ОКТЯБРА СИЙНА

Грозненски химически комбината № 118 йолча цеха болхлоша чIоагIа лоархIаши сий деши ба машинисташ комсомолкаш Балик Галина, Флигель Людмила. Хьинаре къахьегарца даьнихад цар шоай сий. ЦIаккха а шоай сменагIа хьовзам хилийтац цар балха тIа. Даим тIехкхоачашъю сменни заданеш. Октябра цIей сийна къахьегама вахте эттача укх деношка кхы а хьинар айдаь къахьегаш ба уж.

СУРТА ТIА: машинисташ Г. Балики Л. Флигели болх беш ба.

С. Хугаева сурт.

ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Социалистически яхь вIаштIехьъяккхар дIахо тоадарах бола» КПСС ЦК соцам дог раьза хинна хьал а лаьца, Сийлахь-боккхача Октябра 54 шу дузача денна сийленца накъабахара социалистически декхараш тIаийцад «Грознефть» объединене Грозненски ремонтно - механически завода болхлоша. БIаь совгIа коммунистически къахьегама ударник ва пятилетка шоллагIча шера чотах продукци кийчъеш. Царна юкъе я токараш Багашев Увайс, Дарсигов Махьмад, Литвак Бертольд, Годзевич Владимир, Глухов Виктор нерте латта слесарий бригадаш, вулканизатор Яковлев Петр, дукха кхы бараш. Шера задани кхоачашъяьраш берригаш а коммунистически къахьегама ударникаш ба. Юкъера лаьрхIача царех хIаране сменни нормаш 180—200 процент кхоачашъю. Шоай къахьегама толамаш цар хетаду Октябра дезача цIейна.

Б. КОСТОЕВ.

СОВЕТСКО-ЕГИПЕТСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

12 октябре Кремле дIайолаелар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневнеи, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорненеи, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинаи КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительства хьийха официальни визитагIа Советски Союзе венача Египта Iарбий Республика Президент Анвар Садатаи юкъера переговораш.

Безаме, дог цIена, дувцар дизза вIаши кхетадеш переговораш еча хана дийцар 1971 шера 27 мае кулгаш яздаьча шин мехка юкъерча доттагIалахи вIаши гIулакхаш леладарахи долча Договорага хьежжа советско - египетски отношенеш дIахо чIоагIъяреи дегIайоалаяреи дешаш, хIаьта иштта вIаши хьаштдола лоархIамера дунеи халкъашта юкъера проблемаш.

Къаьстта теркам тIабахийтар Гаргарча Малхбоалерча хьалаи агрессех хьахиннараш дIадахара, 1967 шера 22 ноябре Кхерамзлен Совето яьча резолюце еррига положенеш кхоачашъяра ларда тIа цу районе чIоагIа машар оттабара тIехьа лоаттабеча къовсама дешаштеи.

Советски оагIонгахьара переговорашта юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, СССР оборона министр Советски Союза Маршал А. А. Гречко, СССР АРЕ-ра посол М. Д. Сытенко.

Египетски оагIонгахьара переговорашта юкъе дакъа лоацаш хилар премьер-министра хьалхара заместитель Азиз Сидки, премьер-министра заместитель, кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Махьмуд Риад, президента къаман кхерамзлен дешай хьакъехьара советник Мухьаммед Хафиз Исмаил, АСС ЦК хьалхара секретарь, президента политически дешай хьакъехьара советник Мухьаммед Абдель Салям Аз-Зайят, тIема министр инарал Мухьаммед Ахьмад Садек, кхыча мехкашцарча гIулакхий пачхьалкхен министр Мухьаммед Мурад Галеб, Египта Iарбий Республика МИД-а посол Яхьья Абдель Кадер, СССР-ера АРЕ гIулакхий ханна вола поверенни М. В. Хегази.

Переговораш дIахо а ергья.

(ТАСС).

Безамерча, дог цIенача хьале

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР правительствас 12 октябре Йоккхача Кремлевски Дворецe Египта Iарбий Республика Президента Анвар Садата сийна Iуйрийна шу оттадир.

Шу оттадаьча воккхача хьаьшоца цхьана бар цунца баьхка премьер-министра хьалхара заместитель Азиз Сидки, премьер-министра заместитель, кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Махьмуд Риад, президента къаман кхерамзлен дешай хьакъехьара советник Мухьаммед Хафиз Исмаил, АСС ЦК хьалхара секретарь, президента политически дешай хьакъехьара советник Мухьаммед Абдель Салям Аз-Зайят, тIема министр, инарал Мухьаммед Ахьмад Садек, кхыча мехкашцарча гIулакхий пачхьалкхен министр Мухьаммед Мурад Галеб, кхыбола пачхьалкхен деятелаш.

Советски оагIонгахьара цига хилар новкъостий Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, Б. Н. Пономарев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель А. Н. Ляшко, СССР Министрий Совета председатела заместителаш Н. К. Байбаков, В. А. Кириллин, СССР Лакхехьарча Совета палатай Председателаш А. П. Шитиков, Я. С. Насриддинова, СССР пачхьалкхен комитетий председателаш, кхыбола официальни нах.

Хьаьшашка къамаьл дир СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне.

Цул тIехьагIа къамаьл дир Анвар Садата.

(ТАСС).

НОЯБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

Сийлахь - боккхача Октябра сийна вахте а этта хьинар кхоца деш къахьегаш хьайоагIа Грозненски автокомбината коллектив. ХIанз ноябрь бетта шоллагIча декада чотах къахьегаш я комбината коллектив. ХIанзлехьа мухь дIа-юха кхахьара итт бетта задани кхоачаш а еш планал совгIа 30 эзар сома пайда баьб. Цу юкъа 192 эзар литр доагор кходаьд. Комбината берригача водителашта 20 дийнахь болх балла да из. Къахьегама овсарле лакхъяра план а тIехкхоачашъяьй — 112 процент. Октябрьски революце 54 шу дузача денга иштта лакха къахьегама толамаш доахаш накъайоагIа тха комбината коллектив.

Л. САВИНОВА,
Грозненски автотранспортни комбината планови отдела начальник.

ЦIейна накъадолхаш

Хьинар айденна къахьег автобаза коллективо Октябрьски цIейна кийчо еча укх езача хана. Масала, тонно-километращца лаьрхIача мухь дIа-юха кхахьара итт бетта задани 11 октябре 101,8 процент кхоачашъяьй. Цу юкъа планагIа лийрхIачул совгIа 9,3 эзар тонн мухь дIа-юха бихьаб. Октябрь бовш кхы тIа а 35 эзар тонно-километр ергья заданел совгIа. Къаьстта дика болх барца белгалбаьннаб водителаш Мельников Виктор Михайлович, Шольтяков Николай Александрович, кхыбараш.

Т. ГУДИМА,
№ 7 треста Грозненски специализированни монтажни управлене автобаза экономист.

ЯЛАТ ДIАДУВЧА

Механизатораша хIанз кхашка деча юртбоахама балхашта юкъе лоархIамегIа дар да гурахь дув ялат дIадер. Гурахь дув ялат агротехнически дикагIа йолча хана дика кийчдаьча лаьтта лакха кондици йола фу а тоссаш дIадер — тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама тешаме лард йоллар да. Республика колхозашкеи совхозашкеи планагIа укх гурахь 169 эзар гектара тIа дIаде дезаш да гурахь дув ялат. ХIаьта цхьайттлагIча октябре республике гIолла 113 эзар гектара тIа дIадийнад ялат. ПланагIа дIаде дезачох 67 процент я из. Болх дика вIаштIехьбаьккха лакхача темпащца дIадуш ба ялат Надтеречни, Наурски, Ачхой-Мартана, Ножай-Юрта районашкара механизатораш. Иштта, планагIа 15814 гектара тIа дIаде дезача, Надтеречни района механизатораша 14346 гектара тIа ялат дIадийнад хIанзле. Е планагIа дIаде дезачох 91 процент. Республике гIолла эггара лакхагIа бола хьокхам ба из. ХIаьта белгалдаккха доагIа Надтеречни района юртбоахама къахьегамхоша кхыдола балхаш а цу тайппара лакхача темпащца чакхдоахилга.

Цхьабакъда республике берригаш бац Надтеречни района механизатораш санна хургболча хьувкъама эшшача тайпара йоакхо еш. Во лел ялат дIадера балхаш Грозненски, Наьсарен, Сунженски. Урус-Мартана, Шаьла, Шелковской районашка. Къаьстта тIехьабусаш ба гурахь дув ялат дIадера Урус-Мартана района боахамашкара механизатораш. ПланагIа дIаде дезачох цхьайттлагIча октябре цар дIадийнар 34 процент мара дац.

Гурахь дув ялат дIадера дикагIа йола агротехнически ханаш тIехьаювлаш латт. ХIаьта кхы а дIаде дезаш да 56 эзар гектара тIа гурахь дув ялат. Цул совгIа гурахь дув ялат дIадера кийча хила деза лаьтта, цхьайолча районашка цхьадар хIанз а кийча дац. Из доккха гIалат да.

Гурахь дув ялат хIанз гаргагIа йолча хана дIадер — из да республика ахархочун керттера декхар.

1971 ШЕРА 11 ОКТЯБРЕ ГУРАХЬ ДУВ ЯЛАТ ДIАДЕРАХ ЙОЛА СВОДКА

Районаш. План	процентаща
Ачхой-Мартана	78
Ведана	51
Грозненски	64
Гудермесски	72
МалгIабика	71
Надтеречни	91
Наьсарен	56
Наурски	79
Ножай-Юрта	75
Советски	72
Сунженски	64
Урус-Мартана	34
Шаьла	62
Шелковской	55
Республике гIолла	67
ДIадахача шера 11 октябре хиннар	64
МТС колхозашкеи совхозашкеи	64
«Скотопром» совхозашка	75
«Грозвино» объединене	90
«Консервплодоовощ» объединене	77

ОТТАЯЬЧА ХАНА ГIУЛАКХ ДАЬ БАЬННА ЭСКАРЕ ГIУЛАКХ ДЕШ ХИННАРАШ 1971 ш. НОЯБРЕ — ДЕКАБРЕ СССР ТIЕМА НИЗАШКАРА МУКЪАБОВЛИЙТАРАХИ ЭСКАРЕ ДОАГIАШ ДОЛА ГIУЛАКХ ДЕ АРГIАНА ГРАЖДАНАШ ТIАХЬЕХАРАХИ ДОЛА

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

№ 216

1971 ш. 11 октябрь, г. Москва.

«Массане юкъара тIема декхарах» долча СССР законага хьежжа приказ лу аз:

1. 1971 ш. 31 декабрь тIаккхаччалца йолча хана эскаре доагIаш дола гIулакх даь баьнна эскаре гIулакх деш хиннараш Советски Эскарера, ТIема-Форда Флотера, доазув лорадечей чурчеи эскарий мугIарашкара запасе баха мукъабовлийта.
2. Эскаре гIулакх деш хиннараш запасе баха мукъабовлийташ хиларца дувзадейна, укх приказа хьалхарча пунктага хьежжа Советски Эскаре, ТIема-Форда Флоте, доазув лорадечеи чурчеи эскарашка доагIаш дола гIулакх де боахалба тIахьехача хана 18 шу дуза, тIахьехара тIехьабовла бокъо йоаца гражданаш. ХIаьта иштта тIахьехара тIехьабахара ха йистеяьнна тIахьехаш бола бокхагIа гражданаш а.
3. Приказ дIакхайкадолда ерригача роташка, батареяшка, эскадрильяшка, кемашка.

СССР оборона Министр
Советски Союза Маршал
А. ГРЕЧКО.

КПСС ЦК-гара, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРА

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето хала а хеташ дIахоийт 1971 шера 9 октябре шийдеткъе барайтталагIа шера советски культура гIорваьнна вола деятель, эггара къаьнагIчарех вола эрсий скульптор, Социалистически Къахьегама Турпал, СССР халкъа художник, СССР художествай Академе действительни член, Ленински премеи СССР Пачхьалкхен премеи лауреат Коненков Сергей Тимофеевич кхалхар.

КПСС ЦК — СССР Союза Лакхехьарча Совета Президиум — СССР Министрий Совет

ЦХЬАНА ЯЬ СОВЕТСКО-МАРОККАНСКИ КОММЮНИКЕ

Цхьана яьча советско-мароккански коммюнике тIа йоах, Марокка корола Хасан II хьийха официальни визитагIа Марокке хилар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин.

Марокке волча хана СССР Министрий Совета Председатели цунца бахараши хилар городашка Рабатеи Касабланкеи, цига цар йиш хилар Марокко экономически, социальни, культурни дегIаахара тайп-тайпарча доакъошка карагIдаьннарашка хьажа, цу доакъошка Марокко деча гIулакхий лоархIам бе.

СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин королаца Хасанаца II-чунцеи Премьер-Министраца г-наца К. Ламранецеи вIашагIкхийтта а къамаьлаш деш а хилар. Безамеи вIаши дувцар кхетадеши хиннача цу вIашагIкхетарашка хьежар шин оагIон отношенеи дешашка, хIаьта иштта шинна а оагIонна хьаштдолча дунен халкъашта юкъерча проблемашка а.

Коммюнике тIа белгалдоаккхаш махиллара, Советски Союзаи Марокконеи юкъера доттагIалени вIаши дувцар кхетадеши йола отношенеш чIоагIлуш хилара раьза болаш дийцар шинна а оагIоно.

Уж вIаши леладу гIулакхаш чIоагIде безам болаш дийцар цар. А. Н. Косыгин Марокке волча хана форда тIа кемаш леларах йолча советско - марокканскин соглашенена кулгаш яздир. ОагIонаша боккха лоархIам бу вIаши леладеча экономическии Iилма - технически гIулакхий дешай хьакъехьарча массазарча советско-марокканскин правительстваштa юкъерча эффективнии лоархIамерчеи балха. Советски оагIоно чIоагIдир Мароккона дIахо а экономически технически новкъостал де ше дагахилар.

Шинна а оагIоно дIакхайкадир доттагIали дунен халкъаша вIаши леладу гIулакхаши чIоагIдара тIаерзаяь йола машарера арахьара политика шоаш лелаеш хилар. ОагIонаша раьза хинна белгалдаьккхар дунен халкъашта юкъерча дукхагIча проблемай хьакъехьара шоай уйлаш цаIаш е гарга латташ хилар.

ОагIонаша, йоах дIахо коммюнике тIа, хьадда чIоагIдир израильски агресси шоашта харцахьа хеташ хилар. Израила дIалийца Iарбий территореш мукъа ца йоалийташ лоаттаяр машараи дунен халкъашта юкъерча кхерамзленнеи цIенхаштта кхераме гIулакх лерхI цар. Израильски агресси тIаэттача Iарбий мехкашца бизза барт болаш шоаш хилар дIакхайкадир цар, дIалийцача ерригача Iарбий территореш тIара деррига оккупационни эскар сиха а дувцилга йоаццаш а арадаккхара тIехьа шоаш хилар чIоагIдир. Шинна а оагIоно, къаьстта аьлча, чIоагIдир Палестина Iарбий халкъо дIаяха йиш йоаца законагIа йола ший бокъонаш юхаметтаоттаяра тIехьа лоаттабу къовсам шоаш хьаллоацаш хилар.

Коммюнике тIа белгалдаьккхад, Индокитаера тIом шерберген дунен цу района мехкий чурча гIулакхашта кхыдола мехкаш юкъелелхилгеи оагIонаша хьадда харцахьа лерхIаш хилар.

Европе эттача хьала хьакъехьа шийна хетар дийцар советски оагIоно марокканскин оагIонга. Марокканскин оагIоно раьза хинна дийцар СССР-аи ФРГ-анеи, ПНР-аи ФРГ-анеи юкъерча договорашта, хIаьта иштта Малхбузен Берлина хьакъехьарча йиъ оагIорча соглашенена кулгаш яздар.

Шинна а оагIоно белгалдаьккхар хIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьале дерригача халкъийн пачхьалкхенийн хьаштдола герз дIадаккхара проблема вай заман керттерчарех цхьа проблема хилар.

Шин оагIон отношенеех доагIача дерригача дешайн вIаши хьаштдолча а дунен халкъашта юкъерча проблемайн хьакъехьа хан-ханнахьа консультацеш е барт бир оагIонаша.

А. Н. Косыгин визитагIа Марокко королевстве хиларах, вIашагIбеттабаларах, даьча къамаьлех коммюнике тIа лоархI шин мехка юкъера доттагIалеи вIаши леладеча гIулакхийн отношенеш дегIайоалаяреи чIоагIъяреи новкъа баьккха лоархIаме керда гIа.

Официальни визитагIа Советски Союзе вола король Хасан II хьалхагIа хьийха хилар чIоагIдир А. Н. Косыгина.

(ТАСС).

США ПРЕЗИДЕНТ Р. НИКСОН ВИЗИТАГIА СОВЕТСКИ СОЮЗЕ ВОАГIАРГХИЛАРАХ

Советски Союзеи ВIашагIкхийттача Штатийи кулгалхоша дIадахача бIарччача шера дагабувлаш барт бир кхы лохехьарча боараме еча переговорашка кхоачамхиллал хIама карагIдаьнначул тIехьагIа шоаш вIашагIкхетар довш. Шинна а мехко дакъа а лоацаш укх тIеххьарча хана шин оагIорахьареи дуккхача оагIорахьареи хиннача переговорашка барт кхетарах 1972 шера май бетта тIехьарча шин кIирагIа Москве вIашагIкхетаргболаш дийцад.

Советски Союза кулгалхойи Президент Никсони хьожаргба керттерча дешашка, шоай мехкашта юкъе шин оагIорахьара отношенеш дIахо тоаеи берригъ юкъарча машара перспективаш чIоагIъеи а лерхIаш.

ЦУН ДИКА ГIУЛАКХАШ

Завода коллективо доккхий толамаш доахача хьинаре дакъа лоац творчески къахьегараша.

Ардашев Иван Алексеевич... Заводе дика вовз, лакха сийду цу сага. Ха яха саг ва Иван Алексеевич. Йоккха я цун балха опыт. Коммунистически къахьегама ударник, ветеран нов. Ардашев тха завод болх бе йолаелча денз укхаза кузнецалла болх беш ва. Сменни нормаш даим тIехкхоачашъю Иван Алексеевича.

Заводе дикагIа болча рационализаторех лоархIаш ва из. Иштта цо хьайир 130 миллиметр лакха йола кузнечни жIов. Хьалха хинначул 70 миллиметр лохагIа я из. Из кердадар юкъедоаладаьчул тIехьагIа аьшк дикагIа тувсалу. Вешта аьлча, кийчъеча продукце дикал лакхъелар.

ХьалхагIа шестигранник яха оатхал цхьацца мара кийчъяцар штампаца. ХIаьта цхьатарра болх бергболаш вIаштIехьдаьккха шиъ штамп оттаелга могадир нов. Ардашева. Цул тIехьагIа къахьегама овсарле шозза лакхъелар. Вешта аьлча, хIанз цхьан процессагIа шишша оатхал кийчъю.

Кепаетташ хьаю алюмине кийча оатхалаш чухнахьа хара юсар. ТIаккха цох дукха брак хулар. Тувсарца вIашка таI алюмини. ТIаккха хайра брак хилац. Из башха-дика рационализаторски предложени балха юкъейоалайир кузнеца Ардашев Иван Алексеевича. Укх тIеххьарча шин-кхаъ шера цо кийчъяй 20 рационализаторски предложени. Цар дикка пайда баьб производствана, продукцега дIадодар кIезигдеш из кийчъяра технологи эргаьккхай, къахьегама овсарле лакхъяьй. БоагIаш мах баьб цун къахьегама. Иван Алексеевича еннай Ленински Юбилейни медаль. ХIанз Октябрьски цIей сийна къахьегама вахте а этта хIара денна лакха толамаш доах цо. Завода юкъарча вахаре а хьинаре дакъа лоац Иван Алексеевича. Массехказа цеха профсоюза комитета председатель хержав из новкъосташа. ХIаьта вIаштта хIанз шозлагIа цеха партийни организаце секретари дукха ха йоаццаш хиннача отчетно-хоржама партийни собране завода партийни бюро члени хьержав къахьегама ветеран.

Н. ЧИХУТИНА.

«Нефтегазпромавтомати к а» СПКБ опытни завода рационализаторски балха йола инженер.

КУРСАШКА ДИЙШАД

«Грознефть» объединене дешара комбинате хий дIоахдечи Iанарен котелий кочегараш Iомабара йола цхьан беттаи ах беттаи йола курсаш чакхъяьннай. Цига Iомалуш хилар «Октябрьнефть», «Старогрознефть» «Горскнефть» мехкдаьттен гази йоахача управленешкара, «Электроприбор» заводера, кхыча предприятешкара бахкийта нах. Iанарцеи хицеи кхоачо еча цеха воккхагIвола инженер А. М. Фролов керте латтача экзаменационни комиссешин сага цхьоалагIеи 12 сага шоллагIеи разрядаш елар котельщикашта. Кхерамзлен техникеи технически дисциплинаши Iомаеш дикеи тIехдикеи дешаш чакхбаьлар Т. И. Ленская, В. Ф. Маркова, Н. Г. Кожевникова, Н. Ф. Деркач, З. В. Луконина, А. Я. Курицина, В. В. Соломатина

Л. МОИСЕЕВ.

ТБИЛИСИ. Iаьсашта телача мерзача шурий метта мега лаьрхIа йола паста хьаяьй Грузински зооветеринарни института Iилма болхлоша. Паста цхьан килограммах хьахул шурий метта мега пхи литр. Из юаш дола Iаьсий мерза шура юараш санна доккха хул.

Укх шера Мцхетски, Гардабански, Сагареджойски районий колхозий шурий - товарни фермашка кхоачаргья 30 тонн паста.

СУРТА ТIА: паста еча цеха оператор Зейнаб Киракозашвили.

С. ТЕВЗАДЗЕ.
ТАСС фотохроника.

ИШТТА КХОАЧАШДУ ДОШ

Дика къахьийгар байнача ийс бетта Грозненски химически завода коллективо. Продукцена реализаци яра задани 101,7 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле лакхъяра задани 114,1 процент кхоачашъяьй.

Шоай шера плани хьалхашка латта доккхий декхараши ханал хьалха толамца кхоачашдара яхь лелаю завода болхлоша. Яхь лелаелга холуш тоаденнад «Социалистически яхь вIаштIехьйоккхилга дIахо тоадарах» бола КПСС ЦК Соцам хинначул тIехьагIа. Шу долалуш тIайица хинна декхараш юха кердадаьхад завода коллективо, хIаьта цо уж дизза кхоачаш а ду. Шера къахьегама овсарле 14 процент лакхъеи 10 эзар сома маьха 20 рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаеи декхар тIайицадар. ХIаьта укх байнача ийс бетта къахьегама овсарле лакхъяра задани кхоачаш а еш 8 эзар сома маьха 18 рационализаторски предложени балха юкъейоалаяьй. Иштта дика лел хIаман кхомбара гIулакхаш а. Заводе лелаеча социалистически яхье хьалха латт олиф арахецача отделене коллектив. Кхычарел лакхагIа я цун къахьегама овсарле. Отделене коллективо мишта къахьег хьаьхьокх укх масала. Балха дийнахь 16 тонн кийчъе езача кийчъер я 20 тонн, кхы совгIа а.

Со цига волча хана вахтеяр С. Богдасарьяна смена. Деррига балхаш автоматизаци яь да. Потенцометр яхача щитапа хьалхашка дIа а этта температура боарамга хьежа мара везац. Температура совгIа-эшашагIа хилийта йиш яц, хIана аьлча реакци хувцаяла тарлу. ТIаккха из брак ма йий. Цхьабакъда, ший болх дика бовзаши йоккха опыт йолаши волча нов. Богдасарьяни цун новкъостийи цIаккха а гIалат бовлац. Коллективе а дикагIа бола аппаратчикаш лоархIаш ба Чернова Галинеи Юсупов Абдули.

— Во болх бераш бац тха коллективе. «ЦаI массанена тIехьа, массава — цхьаннена тIехьа» яхача девизагIа къахьег оаха, — йоах бригадира декхараш кхоачашдеш волча нов. Богдасарьяна. ХIанз Октябра цIей сийна къахьегаш я отделене коллектив. ХIаьта къахьегама совгIататца цIей дезде аьнна ше денна дош кхоачаш а ду.

Иштта дика дешаш ала доагIа С. Васканян керте латтача белильни участка коллективах а. Цу участка коллектив йоккха яц — 20 саг. Цига арахец цинкови пигмент. Басараш хьадара эша бедал я из. Из кийчъю цинка отходех. Низ кхобац участка болхлоша кхоачам хиллали лакха дикал йолаши продукци арахецара.

ДIахо йодача хана кхы а шеръе лерхI белильни участок. Цу гIулакха хьалъеш я кхы а йоккхагIа йола пишк. ХIаьта ноябрь бутт бовш йистеяккха лерхI из.

— Керда агрегат болх бе йолаелча участка къахьегама овсарле дикка лакхлургья, хIана аьлча йолчарел низ болашагIа хургья, из, — йоах мастера нов. Васканяна. Участка балхага хьожаш чакхдаьлар тхо. Смене хинна болхой хьабовзийтар мастера. Итт шерал совгIа ха я З. Айдамирова хIанз ше волча къахьега. 4 разряда аппаратчик ва из. Ший балха говзал даим лакхъю цо. Дукха баркалаш яьхад, ахчап совгIаташи Сийлен грамоташи тийнай, завода сийлен Доска тIа даьллад цуп сурт. Цехкома член хиларах тарра общественни вахаре а дика дакъа лоац цо. ХIаьта Ленински Юбилейни медаль еннача Асриев Геннаде цIи завода Сийлен книжка тIа дIаязъяьй. Шунах тешам беннача новкъосташа цехкома председатель хержав нов. Асриев. Цо из гIулакх а дика леладу. Заводе дика лоархIаш я сепараторщица Дасаева Зина, аппаратчик Тюпа Александр, кхыбараш.

Хь. БАЛАЕВ.

КОМСАШ ЛЕЛАЕРИЙ ТОЛАМ

Октябра цIейна накъаболхаш лакха къахьегама толамаш доах Надтеречни района «Надтеречный» совхоза къахьегамхоша.

146 гектар мара яц болхаме планагIа хьувкъам бала безаш йола комсий бешамаш. Иштта дале а 244 гектара тIара чуийцай цига комсаш. ХIаьта ерриги чуийца комсаш 380 тонн хилар. Планал а социалистически декхарел а дукха совгIа я уж.

Комсаш чуэцаш къаьстта дика къахьийгар Дзугаева Нахапус кулгалдеча бригада болхлоша Байтаева Шемсас, Альтамирова Шошас, Яндарова Букус, Шаева Сурта, кхычар. Балха нормаш 130—150 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дIадахийтацар цар.

П. КИЛОМАТОВ,
Надтеречни района «Надтеречный» совхоза парткома секретарь.

Нохч - ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-4 бригадаша шерра яхь йоаржаьй Сийлахьбоккхача Октябра дезача цIейна совгIат кийчдара. Цу яхье хьалхара моттиг яьккхачарех я Гриневский Семен Семенович керте латтача каменщиний бригада. ХIара сменагIа нормаш 130—135 процент кхоачашъю цо. ХIанз тIабоагIача бетта чотах къахьегаш я из. Цига дика болх бу каменщикаша Илларионова Пелагеяс, Овчаров Петра, Бугров Николая, Сорокин Степана, кхычар.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): каменщикаш П. Илларионова, бригада бригадир С. Гриневский, П. Овчаров, Н. Бугров баьча балха итогаш еш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДикагIчарех цаI

Социалистически яхь вIаштIехьйоккхилга дIахо тоадарах» бола КПСС ЦК Соцам дог раьза хинна хьаллаьцача «Красный молот» завода цехий, участкай коллективаша доккхий декхараш тIаийцад Октябра цIей сийна. Цу яхье хьалха латт Нигинский Леонид Моисеевич керте латта шоллагIа цех. Сентябрь бетта цу цеха болхлоша планагIа лаьрхIачул совгIа арахийца товарни продукци ялх эзар гаргга сома маьха я. Лохдалийтац цеха коллективо уж толамаш укх бетта а. Хьалхарча декада задани дикка тIехкхоачашъяьй.

Заводе керттерчарех лоархIаш я шоллагIа цех. Заводерча ерригача цехех диъ даькъах кхаь даькъана мел эша оатхалаш хьаю цу цеха болхлоша. Цар пачхьалкхен план кхоачашъярах тийша да сборочни цехий коллективаша шоай задании тIаийца социалистически декхараши кхоачашдар. Шоашта тIалатта бехктокхам бовзача цеха болхлоша шоай бехкагIа хьовзам хилийтац сборочни цехий коллективай балха тIа. Царна маьшша оатхалаш хулийт цар.

Ши-шегIа хьахинна дац уж къахьегама толамаш. Цун керттера бахьан да къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар. Цехерча йиъ участка коллективо яхь йоаржаьй декхараш ханал хьалха кхоачашдара. Хьалхара моттиг яьккхача участкана хьожаю цеха карара кара тела Ше байракхи ахчан премии. ХIанз социалистически яхье хьалха латт Бакунин Владимир Александрович керте латтача «Советски Iаьдала 50 шу дизара» цIи лелаеча участка коллектив.

Цеха 25 болхлочо хIанзлехьа тIеххкхоачашъяьй пятилетка хьалхарча шера задани. Царех ба токараш Гукасов Владимир, Фуражеровский Георгий, Дымченко Александр, Юсупов ТIаус, Бериев Амади, фрезеровщик Левыкин Иван, кхы дуккха бараш а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БIАЬШЕРИЙ ОАЗ

Къаьнара памятникаш дукха да вай республика. Уж я гIалаш, вIовнаш, малхара кашамаш, цIелеш, нах чу баха цIенош.

Юкъерча бIаьшерашкара Нохч-ГIалгIай архитектура Iомаеш дукха низ, хьинар дIаденнад историкаша, архиологаша, этнографаша: П. Семенова, И. Щебликина, Н. Яковлева, Е. Крупнова, В. Марковина, кхычар.

ХIаьта а, архитектурни памятникаш лаьрххIа техкадац. Дукха вайна ца довзаш дола хIамаш доахк гIалехи вIовнехи.

ЧIоагIа сакъердаме да лоамашкара нах баха моттигаш фу хьисап долаш йийхкай хьийча. Уж йийхкай Нохч-ГIалгIайчен тайп-тайпарча Iалама — географически хьалашка хьежжа.

Нах баха хийшаб лоамий босешка, хIара юрта юхе хий да — дода хий е хьаст болча. Бакъда, хIана дукха хьастащ лекъад.

Маьлхисте, Хьой, Аьрзи яха, кхыйола юрташ долхача хишт гаьнна лакхе яда. ХIаьта ТIаргим, Терте, Хамхи хи йистошка яда.

Лоамарой вахаре чIоагIа лоархIаме хиннад оаха лаьтташи цонаши. Нийсъен шаьрен моттигаш хиннаяц лоамашка. Цудухьа лоаман босеш оахаш хиннай, аьттув бол - болча моттиге дуттарча босешкара лаьтта Iо а тосcаш хьадеш хиннад лагIай хьисапе дола кхай оаснилгаш. ХIара юрта гаьна йоаццаш хьу хиннай. Лоам хьал мел даьча гIирсий тховнаш дахчах деш хиннад.

ГIишло хьальяра эша кхера улув хиннаб. Цудухьа хьалъьяча нах чу бахача гIирсий бос гонахьарча тIой бесаца увш хул. Лоам мел хинначоа хов вIовнаш 30 метрга нхоачаш лакха йолга. Цул совгIа уж ягIа тIаккхача хала йолча моттигашка. Царех дукхагIъяраш хиш вIашагIккеттача бердаш тIа е шув йистошка яда. дIатIаваха йиш йолаш цхьа наькъа такилг мара а доацаш. ВIовнаш иштта тIаккхача хала долча ягIаре лорабаьб вай даьй чурча а арахьарча а моастагIех.

Тамаш яйташ я гIалаш хьальярий говзал. ХIанз а ховш дац уж селла лакха гIирсаш хьал мишта даьд. Каст-каста нийслу корта бIагора боалабеш лаккхача лоама бухкье хьалъяь гIала. Цу моттигашта лаьрххIа баь кога гIирс ца хилча тIа ваха а йиш яц. ТIаккха мишта тIа даьхад цу лакхача тIой, кхыдола хIамаш. Уж дешаш хIанз а дашханза да.

Дукххача бIаьшерашка кораяьй тIема вIовна мохк агарахи моастагIаша го барахи кхерам боаца конструкци.

Из я лагIаша долаш, ира вIашкабена пирамида хьисапе тхов а болаш, шоллагIа этаж дIакъовлаш а йолаш йола вIов. Уж тайпа дуккха вIовнаш хIанз а йолаш я. Уж тайпа йиъ вIов ягIа Аьрзи а.

Аьрзи ший тайпа юрт я, цхьаккха а юрт яц из санна. ВIовнаши гIалаши дукха я укхаза: 30-нел совгIа нах чубаха гIала, 9 вIов, дукха малхара кашамаш, цIелеш я. Аьрзи кхыйола юрташ санна йоацаш, Iармхий яхача додача хиво Iокххихьача тIоех хьалъетта вайнаьха гIалаш хьальяра искусства принципех хьалъяь я.

Юрт маьлха боса удл. Го баькха — вIовнаш, юкъе гIалаш ягIа.

Сердал чуйоагIа кораш дукхагIа сердал чуйоагIаргйолаш къулбехьен оагIорахьа дагIа, догIа дилхача Iоуха догIан хий цхьаннена а новкъа хургдоацаш нийсъяь вIовнаши гIалаши.

Фу хьаэна йиш я вай Нохч-ГIалгIайчен гIалаш хьалъярен архитектураи тIехьаленах?

Мишта ергья вай городашкеи юрташкеи хьалъеш йола гIишлош эргаш, хоза, тайп-тайпара хургйолаш.

Из дулургда моттигерча гIишлон материалех гIирсаш хьалдеча пайда эцаш хилча. Хьажал шо. Аьрзи, ТIаргим, Хьой, Терте яхача лоаман юрташка.

Уж ерригаш а хьалъяьй тIох, тIера къайлай гаьна йоаццача моттигашкара кхихьача сланцеви шифераца.

Цу материалий зембоаккхаш яьй гIалай конструктивни элементаш. Цудухьа я уж шоай тайпара.

Шеко йоацаш да кIира, кхера, хи чура тIой шиферни сланец Грозне, МалгIобике, Назране, Гудермесе, кхыча нах бахача нунншашка кхача безаш хилар.

Цо ергья гIишлош шоай тайпарен хозен. Кхы цхьаькха а да къаьнарча гIишлошъерий балхаца белгалдоалаш: хIара хьалъеш йола гIишло из хьалъеча моттигага хьежжа ший тайпара, хоза яр.

Уж приемаш хIанз городаш хьалъеча а юкъе йоалае мегаргйолаш я.

Тамаш йолаш хIама да из юкъерча бIаьшеренашкара вай наьха архитектура элементаш хIанзарчунна тара лесташ хилар. Из ала доагIа лакха гIалаши лоха цIеноши вIаши тарде царна ховш хиларагI.

Лоамароша даим лоархIаш хиннай кхерий хозали цун торонаши. Пун Iалама хозал къайлайоаккхаш хиннаяц кхыча материалаща.

Парна ховш хиннад тайп-тайпарча формагIа дола доккхий а кагий а тIой хоза дIанийсде.

Вайнаьха юкъерча бIаьшеренашкара архитектура стиль белгала я цун форма чоалхане йоацаши хаьда хиларца. ХIара элемент ший хаьдан моттиг й олаши ший декхар кхоачашдеши я, совдолаши ца эшаш дагалаьцаи хIама дац.

Художественно - декоративни элементаш — кулг тIатеIадеш даь тамагIаш, орнаменташ керттерча архитектурни муамаца доагIаш, гIалий конструктивни куца новкъа доацаш хиннад.

Цхьайола конструктивни элементаши формаши, тIох пен боттилга, моттигаца дIатаръелга, хIанз гIишлош хьалъечара гIулакхашца таралесташ да.

ГIалаш хьалъеча белгалдоалаш да гIирсаш ансамблагIа деш хилар. Аьрзера, ТIаргимара, Эгикхалара яраш санна йола гIалай комплексаш дукххача чубаха а тIема а яьча вIовнехи гIалехи латт.

Цар шоай хоадам боллаш мотт я чулаьца, чухь наькъаш да.

Нохч - ГIалгIайченах гIалай мохк оал, бIаьшеренашка Iойохкаш йола юрташ нах чу баха гIалаш вIовнаш, малхара кашамаш, цIелеш а долаш йохкаш хиннай вай мехка.

Царех дукхагIъяраш хIанз а йолаш я.

Во дар фуд аьлча уж теркал ца еш, Iунал доацаш йисар да. Хано шийдар ду. ДогIо, михо, мохк агаро толхаду гIирсаш.

Тахан вайна хьалхашка латт уж ший тайпара архитектурни памятникаш лорадара проблема.

Масала, Аьрзера дукхагIдола малхара кашамаши гIалаши йохаш латт, тишьеннай. Гарахьа яьнай цхьа вIов. ТIаргимарен Эгикхаларен дукхагIйола гIалаш телхай.

Лоам хIанз йисача гIалаех дукхагIъяраш телха я: этажий йовкъаш Iочуйирай, тховнаши тIема даьха кораши дохаш латт, кхыдараш телхад. Цун бахьан фуд аьлча уж памятникаш тIаккхача халача моттиге хилари дукххача хана доал доацаш лаьтта хилари да.

Из гIулакх хIанз кIезига меттахьара даьннад.

Гуржий реставратораша тоадеш латт. Ткъо бIаь-Ерда. Йистеяьннай Аьрзерча гIалашта консерваци, ремонт яра йола проектно - сметни документаци. ХIанз проект оттаеш латт Хьулийра Эса тIа кхаччалца булларгболча наькъа. Из никъ билла баьлча хийцца йовза йиш хургья туристий ТIергим, Эгикхал, Хамхи яха юрташ, Ткъо бIаь-Ерда.

ТIаккха атта хургда ремонт е материалаши техникеи дIакхоачае.

Ремонт е езаш да Итум-Кхалера памятникаш, тоабе беза Кхазеной-Iам, дукха кхыйола моттигаш.

Нохч - ГIалгIайчу архитектурни памятникаш лоархIаш да: Аьрзера, ТIергимара, Хьойра, Тазбичера ГIалай-вIовний комплексаш Кхазеной-Iама районера Олдамий - ГIаьзий гIап, БоргIа-Каш яха мавзолей, Ткъо бIаь-Ерда, Мелхистара Щой-Пхьеда, яха малхарча кашамий «байнарий город».

Уж ерригаш юхаметтаотталургйоацилга кхетадеш да. Дезар фуд аьлча, уж кхы талхаргйоацаш царга хьожилга, кIезиг-дукха уж тоаелга да.

Цу гIулакха дика новкъстал дергда историей культураи памятникаш лорадара общественча активисташа, цу гIалашта гаьна йоаццаш ядача юрташкарча наха, организацеша, республика общественноста.

Ш. ЕВЛОЕВ,
Нохч - ГIалгIайчен архитекторий Союза правлене председатель.

ЛАЬТТАНИ ХИНИ ЦХЬОАГIО

Евгений АЛЕКСЕЕВСКИЙ,
СССР мелиорацеи хин боахамеи министр

Цкъа Ширча Египта гробницачура археологашта корадир тамаше йоазув. Цу тIа хиннад ширча замалахь баьхача наха хийттача тайпарча ахархочун ялсмален сурт; тоаденна дизара кхашка урагI а пхорагI а яьха сигале санна цIена хий чудола сангараш хиннай...

Ткъе бIаь шу ха йолаш да из йоазув. Цу хана денз эзамаша хьаяьй эзараш суиташи каналаши, миллионаш гектараш йолча лаьтта хий диллад е хий латта лаьтта докъадаьд. Бакъда, ширча замалахь баьхача наха дагадаьллар дунен тIарча дукхагIа болча ахархошта дуденнадаи хIанз а. Iаламо деш дола кхыдоа хатараш ца дийцача хий ца тоъарах зе даьнна да планета тIарча дерригача оахача лаьттах кховзткъе итт процент.

Хьувкъама ага лаьтта да, да малх ва, нана хий да яха ахархой кица тайп-тайпарча меттала дувц бIаьшерашка.

Хий диллача кхай тIа дийнахIама хий ца диллача лаьтта дийначул шозза—кхозза дукхагIа хьувкъаш хилар теркал дича, кхетадергда лаьтта тоадара мелиораци мел пайдан я. Пах чIоагIа бебаш долча хIанзарча дунен тIа юрта боахам дегIаахара боараш меттел, эггара хьалха, бIарчча хьайийначa ерригача общественкъаьстта хьайийцача хIара мехкен социальни прогресса темпаш а дукххача даькъе мелиораце масштабех тийша я.

Мелиораци йола дукха бIаьшераш да. Из хиннай, эсала хиннаяле а, лаьш лелабу а феодальни а строяш хиннача мехкашка, капитализма дуккхача дегIаяьхкача пачхьалкхенашка. Цхьабакъда, ширча замалахь баьхача наха дагаяьлла ялсмалех йола ахархой уйла Советски мехка мара кхоачашхилац. Иштта йола лаьттара ялсмале оал доазол дехьара ухача дуккхача хьаьшаша хьалха яьсса яьдача Советски Союза районашка хьахиннача оазисех, масала, Голодни степь яхача хьахинначох, 840 километр дIаьха долча Каракумски каналах, кхычарех.

Ше хьахиннача хьалхарча денoшка а лаьтта тоадарах лаьттани хьайбаи продуктивность лакхъяра никъ лаьрхIа Iеш яцар Советски паччахьалкхе. Цунна цунах хийттай эггара хьалха дуккха миллионаш болча ахархой, къаьстта цу ханарча Россе тIехьайисача къамаш дахача йистой вахар овлангара эргадаккхара эша геттара йоккхий торонаш. «ФуннагIа даь а лаьтта леладелгеи хьайбай боахами лакхбара къаьстта боккха лоархIам болаш да хий диллар. Хий дуллилга массанел а дукхагIа эш, цо массанел дукхагIа эргайоаккхаргья край, юхахьаергья из, хьалха хиннар дIадоаккхаргда, соцализмага ялга чIоагIдергда»,— яхаш яздаьд В. И. Ленина 1921 шера Кавказа коммунисташка. Цул а хьалхагIа, 1918 шера, цо кулг яздир Туркестане хий диллара балхаш вIаштIехьдахарах долча декрета.

Цигара хьалоархI советски мелиораце ха. Цу иштта дукха йоацача хана вай мехко даьд дунен тIарча цхьанна а кхыча пачхьалкхено ца даьр. Цу шерашка хий дулла лаьтта 3,5 миллион гектар хиннaчара 11,1 миллион гектарага кхаьчад. Цу лаьтташка хьахиннай дика тоаенца эзараш городаши поселкащи. Хий дилла кхаш лаьттани хьайбайи продукцех дикка дакъа тела доладеннад хий дехка кхаш.

Хьажал шо СССР хий дехкачен докъадаьчен лаьттай карта тIа, шоана гургда из программа мишта кхоачашъю. Лаьтташта мелиораци ю мехка ерригача юртбоахама зонашка. ХIаьта балха темпаша тешаву советски наьха духхьал цхьан ноахале кхаш эргадаьха хургхиларах. Ферганcки лаьтташка хий дилла бIаьш шераш ийша дале, 400 эзар гектар хулача Голодни ара хий дилла даргда 1975 шу тIаккхоачаш, вешта аьлча ткъаь шерал кIезигагIча хана.

«Узбекистанера Голодни аре караерзанро хьахьокх нагахьа санна уж шоай халкъашта дикадар деи шоай хано малххара хилеи безам болаш яле правительствай фуде деза». Алхха Советски пачхьалкхени цун правительстваи политика гуманни чулоацам болаш хилар цIаькха а белгалдаккхар духьа дагадехадап сона Ленински преме лауриата, вовзаш волча советски писатела Айтматов Чингиза уж дешаш. Из массацена а довзаш да. Цхьабакъда Советски Союзе мелиораци бокъонца пачхахалкхен юкъара, халкъа юкъара гIулакх а хинна дIаоттар маларра кхеталеш бола пах кIезига ба. Цун проблемаш чIоагIа йийцар Коммунистически парте XXIV съезде, КПСС ЦК майски (1966 шу), июльски (1970 шу) Пленумашка. Лаьтташ тоадара программа отталы парте XXIV съезда Директиваш тIа (1971 шу).

Дуненна дуккхаза а дайнад Советски Союза Коммунистически партеи Советски правительстваи планаш кхоачашхулаш. Иштта хилар дIадахача пхе шера а. Парте шин съезда юкъерча хана пачхьалкхенно мелиорацега дIадахийтад йийтта миллиард сом— 1961 — 1965 шерашка дахийтачул 2,4-зза дукхагIа. Духхьал 1970 шера йиъ миллиард кубометр лаьтта хьалдаьккхар. Суэцки канал доаккхаш хьалдаьккхачул ялхазттазза дукхагIа хул из.

ДIаяхача пятилетке советски ахархошка кхаьчар пачхьалкхен чотах докъадаьи хий диллаи ялх миллион гектар гаргга лаьтта, ткъэь кхойтта миллион гектар хула хий дилла даьгIенаш. Цо юкъарчал доаццаш лакх а бир чIоагI а бир колхозийи совхозийи боахам, тоалир советски наьха вахара хьал. 1970 шера хий дехкача лаьтташка чIоагIа хьувкъабир боамби ворхI миллион тонн

ТIЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

ХIАРА ДЕНАХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА

Укх деношка кепатеха арабаьлар республика промышленносто кердача пятилетка хьалхарча шера кхаь кварталагIа даьхача къахьегама толамех лаьца бола Нохч - ГIалгIай АССР статистически управлене хоам. Цу итогашка къаьгга хьахьокх промышленни предприятей коллективаша производственни план толамца кхоачашъеш хилар. Продукцена реализаци яра нийс бетта план тIехкхоачашъяьй. ПланагIа лаьрхIачул совгIа реализаци яьй 145298 эзар сома маьха тайп-тайпарча изделешта. 1970 шера нийс бетта реализаци яьчул 9 процент дукхагIа я укх шера цу юкъа реализаци яь продукци. ТIа мел кхийтта продукци еррига хIана ян аьнна къахьегама овсарле лакхьяра чотах тIакхийттай. Иштта дика къахьегама толамаш даха вIаштIехьдаьннад социалистически яхье хьалха латтача производственни коллективаша хьинар кхо ца деш къахьегарах. Цхьабакъда, уж къахьегама толамаш кхы а дикагIа хила йиш яр нагахьа санна ерригача предприятей коллективаша ритмично болх баь баларе, цар шоай производственни планаш толамца кхоачашъяь яларе.

Цхьабакъда, хала хете а, цхьайолча предприятеша бетта-бетта кхоачашъяц паччахьалкхен план. Царех цхьаьраш дуккхача хана денз тIехьаюсачарна юкъе йолаш, паччахьалкхен план кхоачаш ца еш я. Царех я Старопромысловски кирпишкаш ю завод, кога гIирс бу фабрика, СаьмуIашкара консервни завод, Ермоловски леспромхоз, «Металлист» завод, «Дружба» фабрика, Назрановски мельзавод, кхы дуккха яраш а. Нийс бетта производственни программа 31 промышленни предприяте коллективо кхоачашъяьяц, из бахьан долаш паччахьалкхенна дIа ца луш йиса продукци 5,5 миллион сома маьха я.

ТIехьаюсача предприятей боахама кулгалхоша паччахьалкхен план кхоачаш ца яра тайп-тайпара бахьанаш увттаду, балха тIа дукха халонаш нийслу яхаш бехказа бовла гIерт. Ховш ма хиллар, паччахьалкхен планаш массайолча предприятей йоккхий я, хIара предприяте балха тIа нийслу дукха халонаш, цхьабакъда, республикерча дукхагIйолча предприятей коллективаша паччахьалкхен план толамца кхоачашъярал совгIа тIехкхоачаш а ю. Цхьайола предприятеш тIехьаюсаш хилара керттера бахьан да боахама кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша коллективай къахьегам кхетамца вIаштIехьа ца баккхар, болхлошта эша хьалаш Iалаш ца дар, паччахьалкхен план кхоачашъяра тIалатта бехктоккхам царна дIа ца бовзийтар.

Республике дукха кирпишкаш ю заводаш я, цхьатарра да цу заводий коллективай къахьегама хьалаш, хIара заводана мел эша бедал йолаш я. Ерригаш а хIана яц аьнна йолча кирпишкаш еча заводий коллективаша тIехкхоачашъяьй нийс бетта план, хIаьта Гудермесски Старопромысловски кирпишкаш еча заводий коллективаша кхоачашъяьяц из. Гудермесски кирпишкаш еча завода коллективо нийс бетта план 97 проценти Старопромысловски завода коллектив 99 процента мара кхоачашъяьяц. Цун керттера бахьан да рас-чет па еш болх бар, е йоаггIача тайпара йовхо ца яр, продукци арахецарен цунна реализаци яреи балха денна тIахьожам ца лоаттабар. Иштта эсала вIаштIехьбаьккхаб шоай болх Гудермесски медико - инструментальни завода, № 15 йолча маслозавода, мелиораци хин боахамен министерства, Аргунски аьшкбетона изделей, кхыча предприятей коллективаша. «Трансмаш» завода коллективо нийс бетта план кхоачаш ца яра бахьан да поставщикаша кхоачамхилла металл Iалаш ца дар. Из бакъда, хIаьта а ала деза материально-технически Iалашо елга лерттIа хургдолаш завода кулгалхоша вIаштIехьа ца даьккхалга.

Масала, предприяте Iалашон отделе йоаггIача тайпара учет лелаяьяц хьакхьачаен хьайозгIачен материалий, дIа-юха хьежаеча материалий картотека хинна яц. Ханнахьа материалаш ца хилийтарах поставщикашта гIод тоха бокъо луш кIезига моттигаш нийсъеннай. Кийчача продукцена реализаци яра график дуккхача хана йоацаш хиннай цига, финансово-сбытови отделе ханнахьа кийчдеш хиннадац расчетни документаш. Уж а кхы а кхоачамбоацараш нийсдалар бахьан долаш паччахьалкхен план кхоачаш ца еш йисай завода коллектив.

Цу тайпара масалаш кхы дукха доаладе йиш я. ДукхагIйолча хана производственни коллективаша паччахьалкхен план кхоачашъяц чурча торонех бизза пайда ца эцарах, къахьегам кхетамца вIаштIехь ца баккхаарх, къахьегама дисциплина телхаярах, къахьегамен материальни ресурсаш кхомбеш дIа ца ахийтарах.

Предприятей партийни организацеш декхарийла я боахама коллективо беча балха ца хаддаш тIахьожам лоаттабе, службай, цехий, участкай коллективашкара дукхагIа хьадеха, предприяте коллективага паччахьалкхен план кхоачашъяйтара директорагара денз болхлочунга кхаччалца болчарна шоашта тIалатта бехктоккхам дIабовзийта беза.

ХIанз ерригача коллективаша шерра социалистически яхь йоаржаяьй Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дузача денна сийленца накъаяхара.

ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА 1971 ШЕРА НИЙС БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТЕШ

Предприятеш	Директор	Парторганизаце секретарь	План кхоачашъяр процентащца
Карабулакски химически реагентий завод	М. Ф. Евдощенко	Г. И. Петров	72
«Мединструмент» завод	С. А. Казарян	В. Ф. Цыганков	99
«Автоспецоборудоваше» яха опытно-экспериментальни завод	А. С. Цыганков	А. М. Кантария	95
«Трансмаш» завод	В. М. Медведев	Т. К. Авдеенко	95
Эксперементально - механически завод	В. С. Кузнецов	А. К. Новикова	84
Металлотара завод	В. П. Ткачев директора декхараш кхоачашдер	И. Т. Терешин	98
«Металлист» завод	В. И. Волчатников	А. Г. Пронкин	95
Грозненски аьшкбетона конструкцей завод	С. Р. Константинов	В. П. Жмаев	91
ЦхьоалагIа гIишлой материалаш ю комбинат	Т. А. Бузыгина директора декхараш кхоачашдер	З. М. Стамбульчик	95
Старопромысловски кирпишкаш ю завод	А. Ю. Исмаилов	О. Д. Бутова	99
Аргунски аьшкбетона изделей завод	Л. Г. Гуревич	А. М. Музыкин	98
Гудермесски кирпишкаш ю завод	Г. А. Гацаев	А. Усмаев	97
ГIишлошъеча материалийн гIишлой индустрен Аргунски комбинат	А. Н. Степанов	А. Г. Назаров	96
«Грозстромремонт» монтажни предприяти	А. А. Ширяев	П. П. Абрамов	84
«Кога гIирс бу фабрика	М. Х. Мурдаев	М. П. Антоненко	75
Назрановски трикотажни фабрика	А-Г. С. Дзортов	А. М. Тугаев	81
«Художник» фабрика	С. М. Цуров	Т. М. Рекец	91
«Дружба» фабрика	Х. Б. Котиков	А. А. Ляндрис	95
Мебельно - хьун хIамаш ю «Терек» фирма	А. М. Арсенюк	Н. И. Федюшкин	98
Грозненски горпромкомбинат	С. А. Денеев	Н. И. Зуева	98
Ермоловски леспромхоз	А. Я. Марзиев	Д. С. Дашаев	92
Ачхой-Мартановски мехлесхоз	Ю. Ю. Мизиев	Л. Хумашев	95
Грозненски йиъ доаккха завод	Э. Т. Мартунукаев	В. Н. Калинин	86
Шекар доаккха завод	В. Ф. Ломовцев	Д. Е. Рыбинцева	94
Самашкински консервни завод	В. К. Перикоти	С. Т. Дубаев	95
«Ачалуки» яха минеральни хиш арахеца завод	К. Х. Леймоев	А. Х. Бахмурзиев	95
№ 15 йола Маслозавод	Е. М. Гурицын директора декхараш кхоачашдер	К. А. Стрижова	99,2
Сунженски маслоспрозавод	А. У. Алиев	В. В. Ткаченко	96
Назрановски мельзавод	М. Ю. Белхароев	Х. К. Майсигова	89
Шалински райпищекомбинат	С. Х. Хасиев	З. Шабазгиреева	97
Гудермесски горпищекомбинат	Л. М. Товмурзаев	С. У. Ахмадов	93

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Укх деношка Грозненски тепловозникий болхлой собрани хилар. «Социалистически яхь вIаштIехьйоккхилга дIахо тоадарах» бола КПСС ЦК Соцам дог раьза хинна хьаллаьцача депо коллективо керда лакхара социалистически декхараш тIаийцар. Тепловозий машинисташ берригаш раьза болаш, шу чакхдалалехьа кхы а планал совгIа 300 эзар тонн халкъа боахама мухь дIа-юха бахьа дош делар цар. Укх юхейисача хана депо машиниста кходергда 500 тонн дизельни доагор.

Уж кхоачащдара тIагIертта къовсам лоаттабу локомотивни бригадаша. ХIара рейсагIа дика толамаш доах тепловозий машинисташа. Укх деношка планал совгIа 1407 тонн а йица поезд дIайигар тепловоза машиниста нов. Щербакова, хIаьта машиниста Маслова цхьан рейсагIа планал совгIа дIабихьар 1201 тонн мухь. Иштта планал совгIа дукха мухь дIа а хьош, дика къахьегама толамаш даьхад машинисташа нн. Мульченкос, Пыжова, Грида, Евсейкос, Василенкос, Емельянова, кхычар.

* * *

Укх деношка Ростов-на-Донера боккха кхаъ кхаьчар Грозненски вагонникашка. Къилбаседа-Кавказа Дорпрофсожа, цIаьхха а чIоагIийр цунна енна хинна коммунистически къахьегама сийлен цIи. Октябра цIей сийна къахьегама вахте эттача вагонникаша башха-дика толамаш доах. Дика болх бу вагонашта ремонт еча, чархий цехий, автоконтрольни пункта коллективаша, кхычар. ХIара сменагIа нормаш 130 — 140 процент кхоачаш а еш къахьег слесараша нн. Гончарова, Ткаченкос, Апохина, вагонашка хьежараша нн. Тищенкос, Богомолова, маляра нов. Домбровская, кхычар.

* * *

Грозненски машеннаькъа дистанце дукха болхлой ба балха тIа хьалха а латташ шоай новкъосташта хьоккхам телаш. Царех ба монтераш нн. Шукаев, Бисултанова, Залюбовский, Абдурзаков, кхы дуккха бараш а. Октябра цIей сийна вахте эттача цар дика кийчду машеннаькъаш. Нийс бетта машеннаькъашта капитальни ремонт яра план 127,4 процент кхоачашъяьй цар, къахьегама овсарле заданегIа лаьрхIачул 7,5 процент лакхъяьй. Шоай чурча торонех цар бизза пайда эцар бахьан долаш укх шера машеннаькъахоша паччхьалкхенна планал совгIа 31,6 эзар сом пайда баьб цар.

Г. АНОХОВ.

Азербайджански ССР боахамаша паччахьалкхенга боамби бохкара план ханал хьалха кхоачашъяьй. Мехкага 340 эзар тонн совгIа «кIай дешув» кхаьчад. Боамби дIахо а чуэцаш ба.

СУРТА ТIА: Саатлински районна «Украина» яхача колхоза плантацешна боамби машинашца чуэцаш ба.

М. Мамедова сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕРАШ ЮСТАРА ДИСАД

Вай парте, правительства ерригача обществана хьалхашка увттаду декхар да — цхьаккха бер дешанза ца дитар. Из дош дицде йиш яц. ХIана аьлча дешар — маьлха сердал, кхетама хьаст ба. Цу хьастах саг къоаставечо дер доккха зе да. Иштта дийцар из дош дешара шу доалуча деношка Наьсаре хиннача хьехархой совещане а, цунна хетаяь райисполкоме льча сессе а.

Уж уйлаш дагара па йоалаш хьалкхаьчар тхо Iаьлий-Юрта. ЦСУ-ра хьаенна деша ца ухача цигарча 12 бера список а йоалл киса. Сиха додача вахара тIехьа а биса тувлабенна лела нах санна духьалъувтт цу тIа язбаь 10—14 шу даьнна кIаьнкаш, йиIигаш: Батыгов Висит, Евлоев Аслан, Зандукаева Хьава, Нальгиев Юнуз, кхыбараш. Тахана чарча дунен кхетамах къасташ латтача царех фу беркат дарга Даьхенна, къаманна, цар даьшта, ноаношта, царна шоашта?

ХIаьта а уж школе чуозаргболаш цхьа хIама даь хургда Iаьлий-Юрта, яхаш, сатувра.

Юстара улл из юрт. Йоккха яц. Дукха нах бар цун лоацача улицашка. Нагтахьа мара ха яха саг кхетацар тхох. ДукхагIа бараш кхувш боагIаш а кхийна а кагийнахи мехкарийи ба. Тхо сенна даьхкад хайча, гобир цар тхона. Оаха хIаранега дер цхьа хаттар да: «Хьо деша вагIий, ягIий?» ДукхагIа бараш зовнеча оазаца «ягIа», «вагIа» оал. ХIаьта а юкъ-юкъе мело йиткъа оаз а хоз, шоаш деша ца багIилга хьахойташ.

Хетаргахьа хержача массехк цIагIа чуэттар тхо бокъонца деша ца ухаш бер дий хьожаш. ЦСУ-ра список йIаьхъяла йолаелар цхьан улица тIара шоллагIча улица тIа тхо далалехьа. Хамхоев Iаьлий Iийса (цу списка тIа боацарий цIераш я хIанз а дIахо а оаха йоахаргъяраш) 7-ча классе деша ца воагIаш висав. Вахьан — «безам багIац». Аушев Мухтара Iалаудин 3 класс а яьккха цIагIа Iийнав, вокха хиннав, кхийнав со, аьнна. Гагиев Баматгире Махьмад 6-ча классе ва везаш вар укх шера. Венавац. Наьнага хетт оаха: «фуд из дешарах юхататтар?» Къонар хац сона-м, аз а тха цIагIарча кхычар а аьнна а ма аьннад, дийца а ма дийцад. Дог ниййкхад са дешарах, безам багIац са йоах-кх цо, фу аргда Iа цунга?». Оздоев Iаддал-ВоахIаба Хьасан 6-чара ведда а ведда дер дайна лел юрта гIолла. Цун а «безам бац» деша. Кхы дIахо а яха йиш йолаш я юкъе а кхачалехьа дешар дитача кIаьнкий цIераш.

ЙиIигаш кхы а дукхагIа я. ХьалхагIа деша а баьгIа укх шера хьа ца боагIаш Iийнаб ялхлагIча классе хила безаш бола Цороева Ахьмада Дибаи Ганижева Iаддалмажита Любаи. Уж шиъ г. Орджоникидзе етта кирпишкаш еча балха бахаб дешар дIа а кхееса. Даьна, нанна духьал а баьнна бахабац, цар из гIулакх мога а даь бахаб. Царца цхьан классе деша ятIа Аушева Идриса Макка балха а яхаяц, деша а ягIац. Бахьан цун даьна Идриса мара ховргдац. Албогачиева Мухтара Лида кхо класс а яьккха хIана Iийнай а цун даьшта мара ховргдац бокъонца. Батигова Висита Iайшет 5-ча классе йоагIарг ма йий яхаш массехказза дIаязъяьй наIар тIа ихача хьехархоша, даьшца а дийцад. Гучайоалаш яц Iайшет.

Иштта сурт дар 12 саг мара деша цаводаш висавац яхача Iаьлий - Юрта тхона хьалхашка эттар. Юртсовета исполком къайла яр. Школе хет оаха:

— Ховш дий шоана яр гIулакх? Гуш да хьехархой шоай хуллача, моггача тайпара цу гIулакха оарцагIбувлилга. ХIаьта цар оарц дов, хIана аьлча цар «Яьй» — аьлча «Воай!» оалаш нагахьа саг нийслац цу гIулакхах эггара хьалха деган лаза декхарийла барашта юкъе а тIехь. Укх деношка шин кIаьнк Мехьти шоллагIча классе деша хIана ахац аьнна наIар тIа баха хьехархой шин берашта а хозаш во мелдар а аьнна боккха бохам баь юхабахкийтар Яндиев Камаудина. Массанега а дешийтара Iаьдало а наха а чIоагIа лоархIаш, бехктокхаме дола закон даьшта-ноаношта боккъонца дIа ца довзийттилга, хIаьта хьехархочун сий лакха лоаттаде дезилга кхетама балхаца дIа ца хайтилга белгалдаьнна хоалуш да укхаза. Отделене партийни организаце, школа коммунисташа айдац из. Юртсовета болхлой, наг-нагахьа деша ца ухача берий даьй-ноаной хьатIа а бехаш еча «беседашца» дIахадийт из дош. Беседаш-м эшаш я. ХIаьта цIенхаштта хьадеха а деза. Иззал дешарах, Iилман сердалах баьнна къона нах хьалхашка а лелаш Iаьлий-юртахой багIар ла йиш йолаш гIулакх дац. Депутаташ, массанра комиссеш а ма йий укхаза.

М. КАРАЕВ.

ОДЕССКИ ОБЛАСТЬ. «Пограничник» яхача дуга дувча совхоза кхашка араьннай «Сибиряк» яха 60 комбайн. Гектара тIара 50 центнер якиха дош деннадар дуга кхедераша, бакъда, хIанз гуш да хьувкъам кхы а лакхагIа хургхилар. Механизатораша къаьет-къаьетача участкашкара гектара тIара лаьрхIа 70 центнер дуга доаккх.

Укх шера совхоза коллективо паччахьалкханга ворхI эзар тонн дуга докха денхар тIаийцад, планал 2000 тонн тIех хул из.

СУРТА ТIА: дуга чуэцача.

ТАСС фотохроника.

ДЕКХАРАШ ДОВЗАШ ХИЛЧА

МалгIабика района «Ингушский» совхоза шоллагIча отделене шурий - товарни ферма доаркаш укх шера хIара Iаттагара планагIа 1675 килограмм шура яккха езаш ба.

Дика лоархIабу хьайбаш лелераш шоай декхарех. Масала, ханал пхи ди хьалха кхоачашйир укхаза паччахьалкхенга шура йохкара нийс бетта план. Шура дIайиеча пункте дIаяхьийтай планагIа йоагIачул 40 тонн дукхагIа шура.

Группашкарча доахангара шура яккхара хьалха латт доаркаш Картоева Дибихан, Пешхоева гIар Нинеи Хедеи. Байнача нийс бетта Дибихана хIара Iаттагара 2300 килограмм шура яьккхай, Нинас — 2100 килограмм, Хедас — 1800 килограмм. Шера йола план цар кхоачашъяь дикка ха я.

Белгалдаккха деза ферма болхлошта хIаранена шийна хьалхашка латта декхар довзилга. Цхьан юкъа доаркаш ца тоъаш халонаш эттар № 4 йолча ферме. Геттара лохъелар шура. ТIаккха коммунистка Пешхоева Нина щий лоIамах новкъостала яхар тIехьаюсача ферме. Шийн доахан группа цо дIаелар подменни доаркага.

Кердача метте енача лакха говзал йолча доярка Пешхоева Нинас цхьаккха а хIама кходар къонача доаркашта шийн опыт дIаIомаяра. Керттера теркам цо тIабахийтар болхлой дисциплина тоаяра, болх нийсса вIаштIехьбаккхара. Ши бутт балалехьа гуш дар ферма болх тоабеннилга. ТIехьаюсаш хинна ферма толамаш даха йолаелар.

ДIадахача шера нийс беттаца нийсдича центнер шурийга дIабода мах укх шера 18 сомагара 17 сомага баьннаб. Из мах цхьа сом лохбе вIаштIехьдаьлар хIара болхлочун бехктоккхам лакхбаларца, къахьегама овсарле алсамъяларца, доакъара кхомбарца.

Дика кийчо яьй укх шера фермашка Iанна. Нагахьа санна дIадахача шера 5800 тонн силос елда хиннаяле, укх шера из еллай 500 тонн дукхагIа, йол 483 тонн яр соахк, укх шера 700 тонн я, ча 497 тонн хиннача 1200 тоннага дIакхоачадаьд. Иштта боахаме кIоагаш чу еллай 1220 тонн люцерна сенаж. Укх шера духхьашха еллай из укхаза. Сенаж а, силос а чуелла ораш доахан Iа доаккхаргдолчча да, цул совгIа гIожача доакъара аргIаш а да фермай коашка. Цу тайппара доакъарца Iалашдаьча хьайбаша диза а, дерста а долаш Iа доаккхаргда ала йиш я. Доахангара шура йоаккхилга дукха лохлургдац укхаза Iан валалахь.

Шерра яьржай, фермашта доаркашта юкъера социалистически яхь. Дег тIара къоабалбаь тIаийцар цар «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхалга дIахо а тоадарах» бола КПСС Центральни комитета соцам.

А. ДОДОВ,
«Ингушский» совхоза № 2 йолча отделене бухгалтер.
М. ДАСНИЕВ,
МалгIабина районни газета болхло.

КАРАГIДАЬННАР ГIАДВУГАШ ДА

Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 54 шу дузача денна сийленца накъаяхара къахьегама вахте эттача В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чекх доахача завода дуккхана установкай коллективаша дог гIоадоаха къахьегама толамаш доах тIеххьарча хана. Завода установкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай А. С. Кузьмин, В. Л. Агафонов, А. П. Саурин керте латтача установкай коллективаша. Итт бетта план ханал дукха хьалха кхоачаш а яь, хIанзлехьа планел совгIа арахийцай цар эзараш тоннаш мехкдаьтта сийрда продукци. Селхан, 13-ча октябре, дена ноябра шоллагIча декада чотах продукци арахецаш ба установкай технологаш.

Л. ФОМЕНКО.

гаргта. Ший наха кхоачам хилла дуга чукхахьа болабеннаб мохк. Хий дехкача лаьтташа миллионаш тоннаш баьцадаараш, дукха ялат, къайбашта доакъар лу.

«Дуга дIадера дIахо а инженерни системаш хьайойла Краснодарски крае, Астраханскии, Ростовскии областашка, Приморскии крае, Казахскии, Узбекскии ССР-ашка, — йоах парте XXIV съезда Директиваш тIа. Иштта йола системаш йохк Волга, Амур-Дарья, Сыр-Дарья, Дон фордах кхетача моттигашка, Приморски крае, кхыча районашка. Укх пятилетке боамби бувча областашка хьаергья керда ирригационни системаш. Парте XXIV съездо оттадаьд «650 эзар гектар кердача хий дехкача лаьтташка боамби дIабе болабе, керттерча даькъе Каршинскии Шербадскии арешка, Каракума канала зоне. Ферганскии аьле чу деш дола балхаш сихлареи Голодни арара балхаш йистедахареи чотах а бувш».

Советски мелиоратораша болх баьб, болх бергба екъачеи яьссалени зонашка меттал, къалка мелиораци шерра юкъе ца йоаланьча моттигашка а. Украина ареций даькъ тIа, Поволжье. Къилбаседа Кавказа сихача темпашца доахкаш да Къилбаседа — Крымски, Каховски, Куйбышевски, Саратовски, Доккха Ставропольски каналаш, города Краснодара юххе юллаш я геттара йоккха хий лоаттаду моттиг. Юкъ-юкъе йокъал увттача е кхыдола Iалама хатараш хулача лаьтташка продуктивность лакхъе йиш хулийт мелиораце. Боккъалдар аьлча хIанзарча юрта боахама практика латт во ха оттар цунна кIеаигагIа Iаткъийтарах.

Бокккийча наха дагадоагIа Россе йоккха район — Поволжье чулоацаш 1921 шера хиннар. Цига хиннар а, новкъа дале а, дунен цхьайолча районашка хIанз хулаш дар а дика дIадовзийташ ба дукха ха йоацаш «Правда» газета тIа арабаьнна лоаца хоам: «Найроби. Йокъал. Наха тIаэтта мел доккха Iазапи балеи бувц цу лоацача дешаша. Иштта дола катар хилар Кене, къилбаседа — малхбоалеи районашкеи цунца доазув долча Сомале даькъ тIеи. БIаьш эзараш бола нах, керттерча даькъе цхьаннахьа хайша бахаш боаца, йоккха территори дIалоаца хьайбаш кхоаба нах моцал тIаоттача кхаьчар. ГIеддаларах пIендараш тIадаьнна, мецденна бераш латт наькъашка, кулгаш хьакхувдадеш, сагIа а дехаш. БIарг мел кхоачача моттиге моцала дайнача хьайбай тIехкаш-скелеташ яда...»

Дуккханешта хац 1969 шера Поволжье йокъал хиннилга. Духхьал Саратовски области 1,7 миллион гектара тIа дIадийнар докъаденна, даьга дIадаьлар. Бакъда наха тIаоттаргдола Iазап тIа ца кхоачийташ соцадир Советски паччахьалкхено. Колхозаштеи совхозаштеи доккха новкъостал дир. «Моцал» яха дош укхаза оалаш а дацар. ХIаьта хьайбаш кIезиг а ца луш дийбар. ТIехьа тIаденача 1970 шера Поволжье чIоагIа хьийкъар ялат. Иштта ба боахама социалистически способаца доал дара низ.

Дуккхача бIаьшерашка увтташ хьадоагIа хатар дIадаккхар духьа Советски паччахьалкхено лаьрхIад Поволжья лаьтташка хий дилла. Из дара тешаме база йолаш я: волжски каскада гидроузлаш, кердача гидростанцей энерги, искусственни фордашкара дуккха миллиардаш кубометраш хула хий. Цу районера мелиоративни балхаш шерра дIадоладеннад. Уж ду Iилманеи техиканеи эггара кердагIа карагIдаьнарий ларда тIа. Укхаза хьаю бIаь а кхы дукхагIа а метр хий хьал тIа доаккхаргдола насосни станцеш, ирригационни каналий шерра яьржа сеть, дренажни сеть. Дуккхача лаьтташка йоахк шерра моттиг дIалоаца югIан автоматически установкаш товса йиш йола къайла трубопроводаш. Ахархошта массе хана хатар лоаттадеш хиннача лаьтташка искусственни догIа дехкийташ гектара тIара 35—40 центнер ялат даккха йиш я шера моллагIа метеорологически хьалаш оттарах. «Пхе шера 3 миллион гектар хий дилла лаьтта болх бе доладалийта»,— аьннад КПСС XXIV съезда Директиваш тIа. Царех ялх бIаь гектара тIа хий дулларгда Поволжье. 1971 шера болх бе доладолийт 60 эзар гектар лаьтта.

Советски мохк боккха ба. Цхьан ханна яьсаленаш, тундра, екъа ареш, ушалаш йола лаьтташ карадерзаде деза цун. Духхьал Белорусскии Украинскии ССР-ий Полесски лохалено дIалоац дерригача оахача, пайда эцаш долча лаьттах кхоалагIа дакъа совгIа. Советски паччахьалкхен планагIа сов тIаьда дола 5 миллион гектар лаьтта докъаде лерхI. ДIадахача шерашка докъадаьча миллион гектар хулача лаьттана хьатIайоагIача пятилеткашка Полесье тIаккхетаргда шиъ ахи миллион гектар хула лаьтта. Лоацца аьлча, кхыча районашка а санна. Масала, Литовски ССР-е торжественно белгалдаьккхар миллион гектар лаьтта докъадар. ХIара шера цу республике тIаккхетаргда бIаь ткъаь итт эзар гектар лаьтта. Укх тIеххьарча шерашка укхаза кхозза дуккхагIа даьккхад ялат, хIаьта хьувкъам укх тIеххьарча итт шера гектара тIара 10 центнер йоалаш хинначара 26 центнерага кхоачаш лаккхбеннаб.

«Мелиораци шерра дегIайоалаяр вай юрта боахама кхоаце я», — аьлар Л. И. Брежнева КПСС ЦК июльски Пленуме (1970 шу). Советски паччахьалкхено оттадьй лаьтташ тоадара дуккхача ханара программа. Парте Центральни Комитетои СССР Министрий Советои могаьй мехка укх гарггарча пхийтта шера мелиораци дегIайоалаяра перспективни план. 1985 шу тIакхоачаш мелиорированни лаьтта шовзткъа бархI миллион гектарага кхоачаргда. Дукха хий долча Къилбаседаи СибарегIени хиша шоай цхьа дакъа дIалургда къулбехьеи районаштеи Средни Азенеи. Хин боахам биллара паччахьалкхено хьахецаргда бIаь миллиард сом. Тоадаьча лаьтташкара хIара шера мехкага кхоачаргда шовзткъе итт миллион тонн ялат, итт миллион тонн боамби, кхоъи ахи миллион тонн дуга, ткъаь итт миллион тонн баьцадаараш, харбазаш, насташ, дуккха миллионаш тоннаш доакъар. Иштта да дукха ха яладехь мелиораце лургдела беркат.

...ВIашагIкхийттача Къамий организаце даннеегIа теза хий чIоаггIа ца тоъаш шовзткъе кхоъ паччахьалкхе я, итташ мехкаш да Iаьржача хиво зенаш деш. Адамашта дагадоахк цIена хий чудола сигала бесса каналаши тоаденна кхаши. Дагадахка бокъо а йолаш дагадоахк царна уж. Советски наха, кхыча социалистически мехкий халкъаша сихагIа кхоачашду из адамашта дагадоалар. Таххана а миллионаш гектараш хула лаьтта да наха рузкъа луш.

(АПН).

ІАННА КИЙЧЪЕ КУЛЬТПРОСВЕТУЧРЕЖДЕНЕШ

ЛЕРТТІА БОЛХ БАРА

Культура учреждененшта хьалхашка латта доккхий декхараш оьламца кховчашдара. Эгара хьалха эшар да культура учреждененш Іан хьалашка болх бара кийчча хилар. Долче мишта вІаштІехьдаьккхад из гІулакх тха районе?

Тха района юрташка пхийтта библиотека, кхойтта клуб, культура ціа, цаІ берий музыкальни школа я. Оаха уж культура учреждененш шоай балансе йолча юрта боахамий кулгалхошца, юрта Советашца лаьрхІадар пар Іай а, аьнни санна, болх бергбола хьалаш вІаштІехьдаха. Ала доагІа цу хьакъехьа хІанзле бенгтала толамаш оаха даьха хиларах. Керттерча даькъе, тоаьь ъынна ала йиш я клубаш, культура Цlепош, библиотекаш. Іана хьалашка болх бара мел эшаш йола хьалаш вІаштІехьдаьхад районерча еррнгачарех йиътта библиотеке. ХІаьта юхейиса вожаш а тоаьь йоалаш я хІанз.

Библиотекашта юкъе боккха толам баьккхаб Іан кийчо еча Лермонтов - Юртарча библиотека коллективо. Цу тайппара дика болх баьб СаьмуІашкарча библиотека коллективо а. Цу библиотека заведующе йолча Мурадова Тамарас ший ханнахьа йоаххо яьяр эшаш йола гІишлошью материалаш Іалашъяра. Цудухьа районе хьалхарчарца йисте а яьяр библиотека ремонт яь а Іай тоъал доагор Іалашдаь а. Цу тайппара дика къахьийгад берий музыкальни школа Іай болх бара кийчъеча а. Помещени тоа а яь доагор тІазза даьинначул тІехьагІа, школа дирекце йоаххо йир эшаш йола музыкальни кхыйола инвентарь Іалашъяра. Иштта дика къахьийгад районни массови библиотека, Коатар - Юртара культура Ціа Іай болх бара кийчдеча дакъа лаьцараша а. Уж деррига балхаш деча доккха новкъостал даьд боахамаша, юрта Советаша.

Бакъда, аланза далац Іан хьалашка болх бара культура учреждененш кийчъяра гІулакх массанахьа цу тайппара дика оттадаьа хилар. Масала, хьаэцаргда вай Ореховски культура Ціа. ХІанз а тоаде доладаьдац из, кхыдола балхаш ца лаьрхІача а деррига уйнаш хувца дезаш доллаше а. Кхы дикагІча хьала тІа дац ВаларгтІара культура Ціа а. Цунна ремонт яра сметни документаци вІаштІехьъяьккхай. Деррига де деза балхаш дийтта эзар сома маьха да. Цхьабакъда шІераш яьхача шинна а культура ЦІагІа ремонтни балхаш дІадоладаьдац хІанз а. Бахьан да эшаш йола гІишлошью материалаш ца хилар. Культура учреждененшта ремонт яра средстваш яц, яхаш цу лоархІамерча гІулакха юстара латт боахамий кулгалхой. Хьэзцаргъя вай «Орджоникидзевский» совхозо кхо шу хьалха хьалъяь клуб. ХІанз а тІехь отопительни система вІаштІехьъяьккхаяц цу чу. ТІаккха Іай, шийлача хана, мишта болх бергба цу моча помещене?

Культура учреждененшта доагІаш дола гІо-новкъостал деш цаІ мара боахам бац районе. Из я «Новосельский» совхоз (директор А. Т. Хариков). Доагор Іалашдара транспорт луш а, гІишлошью материалаш лоаттаяра — массанахьа а дакъа лоац совхозо. Иштта дика гІо ду Іан хьалашка болх бара культура учреждененш кийчъеча Коатар - Юртарча, Лермонтов - Юртарча ШаІмий-Юртарча Советаша а.

И. ХУЦАЕВ,
Ачхой - Мартана района культура отдела заведующи.

Ха діа ма яхийта

Культура учреждененш Іан замалахь болх бергболаш кийчъяр района культура болхлой хинна а па Іеш, юртий Советий исполкомий, юххьанцарча партийни, комсомольски организацей а декхар да.

Дуккхача партийни комсомольски организацеша, юртий Советаша е йоагтІа йоахко ю цу лоархІамерча деша. Масала, сентябрь бутт болалуше чакхъяьккхар Зандакъерча, ЦІентроерча, ТалайтІарча, Саьсанарча, Ножай-Юртарча, кхычахьарча клубаштей культура цІеноштей текущий капитальни ремонт яь, Іалашдаьд кхоачамхилал доагор а. Из гІулакх чакхдоаккхача хьинаре дакъа лаьцар Зандакъерча культура Цlен директора нов. И. И. Амаева, юрта Совета председатела нов. Д. Андуркаева, ГалайтІарча юрта Совета председатела нов. Ш. Аланзева, Саьсана-Юрта Совета председатела нов. Зайналабдиева, кхычар. Деррига Іалашде а хьатІада а дезача 1616 кубически метр доагорах хьатІадена дІаоттадаьд 1108 кубически метр.

Іан кийчо е еза ха чакхйоалаш латте а цхьаццайолча юрта Советаша ледаро леладу из гІулакх. Беной - Веданарча, Хиди-Отарарча, Іаларойерча юртий Советаша культура еррига учреждененш Іалашъяьяц доагорца. Цо тешалду цига из гІулакх тесса дита хилара.

Культура учреждененш Іана кийчъяра балхацара кхоачамбоацараш дийцар дукха ха йоацаш хиннача райисполкома заседане. Дуккхача юртий Советий кулгалхоша цу деша хьакъе де доагтІар даьд, бакъда берригнеша кхетадаь хиннадац цу деша маІан.

Культура учреждененш Іан замалахь болх бергболаш ханнахьа кийчъяра даим тІахьожам лоаттабе беза культура отдела администраце, юртий Советаша, партийни комсомольски организацешца цхьана. Деррига низаш оарцагІдаха деза укх деношка еррига кийчо яь яккхара.

Х. ХАМИДОВ,
Ножай - Юрта райисполкома культура отдела заведующи.

Телезрителий конференци

Энгель - Юртарча культура ЦІен вал нахах хьалйиза яр укх деношка. Гудермесски района Энгель - Юрта, Къаьдий-Юрта, Азамат - Юрта баха нах, хьехархой «Октябра 40 шу» яхача колхоза къахьегамхой, цІен-ноаной бар телезрителий конференце баьхка.

Парте XXIV съездо хьалханка оттадаь декхар кхоачашдара дакъе телевиденеи радиовещанеи болхлошта хьалхашка латтача декхарех шоай балхах лаьца доклад йир цига Нохч - ГІалгІай АССР телевиденеи радиовещанеи комитета председатела заместитела Х. М. Магомадова.

Докладчикага дукха хаттараш дир.

Цул тІехьагІа республикански телевидене балхах а цун программах а лаьца шоашта хетараш дувцаш, предложенеш луш къамьлаш дир конференце Энгель-Юртарча школа хьехархочо Т. Т. Алхотова, № 4 йолча тракторни кхаш леладеча бригада бригадира, Октябрьски революце ордена кавалера Х. Алакаева, школа йоккхагІча пионервожатаяс С. Бескаевас, «Октябра 40 шу» колхоза председатела У. Г. Осмаева, колхоза керттерча экономиста - плановика С. Цулуева, кхычар.

Конференце къамаьл дир КПСС Гудермесски горкома секретара Э. А. Исаева.

А. СУМКИН.

СПОРТ

Укх деношка вай республика футбольни командашта юкъе маьшара приза йола яхьаш хилар. Республика яхьашка дакъа лоацаш яхайтта команда яр. Цу тайпара йола яхьаш хІанзалца санна юрташкарча стадионашка хилар. Иштта чакхъяьлар хьалхара тур: Нохч - ГІалгІай педагогически института футболисташ Ачхой - Мартана моттигерча спортсменел котбаьлар счет 7 : 2 йолаш. «Старогрознефть» НГДУ команда Гудермесерча машенаькъахоел котъяьлар счет 8 : 6 йолаш. Цу тайппара дика лайзар Грозненски района 1 Мая цІерагІча колхоза спортсменаш а. МалгІабика мехкдаьттахой эшабир цар счет 6 : 1 йолаш. «Гипрогрознефть» футболисташа Науре моттигерча спортсменел котбаьлар счет 8 : 0 йолаш. Шаьла баха хиннача «Красный молот» завода футболисташа а котало яьккхар (счет 7 : 2).

АргІанара тур хургъя 17 октябре.

Р. ГАЗАЛИЕВ.

• • •

Дукха ха йоацаш Пермски областа Березники яхача городера цІакхьачай акробатикагІа йола вай республика херча команда. ШоллагІча группа командашта юкъера РСФСР яхьаш яр уж. Цу яхьашка дакъа лоацаш бар Пермски, Челябински, Орловски, Костромской областий, Краснодарски края, Нохч - ГІалгІайи Чувашскии АССР командаш. Цу яхьашка яххлагІа моттиг яьккхар вай спортсменаша, ХІаьта цхьоалагІен шоллагІен моттигаш Челябински, Пермскии областий командаша яьхар.

Ши-ше хьалхара моттиг яккхара йолча яхьашка боккха толам баьккхар вай спортсмена Остроухов Михаила. Акробатически хьисапе кхувсалуча хьалхара моттиг а яьккха РСФСР херчача командана юкъевахав из. ХІанз цу командаца Еррнгсоюзни яхьашка дакъа лаца а вахав.

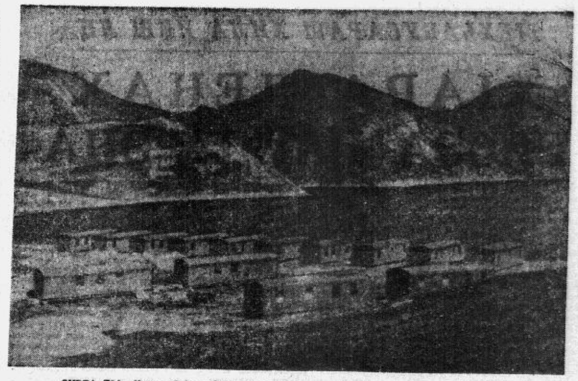
М. МЕСТОЕВ.

«ГІАШЛОЙ МАРАФОН»

Массехк ди хьалха Ленина цІерагІча майда тІа вІашагІкхийтар «Россе спортивни вахар» журнала приз даккхара яхьашка дакъа лаца баьхка спортсменаш. «ГІашлой марафона» Еррнгсоюзни яхьашка дакъа лаца баьхкабар уж.

Юххьанца шоай новкъа баьлар маІанах. Пхи километр никъ а беш иттазза гон тІа бахка безар цар. Царна тІеххьа арабаьлар кхелетараши юниораши. Цар бе беза никъ итти ткъоь километр бар. Кхелетараштa юкъе хьалхара моттиг яьккхар Сарански педагогически института студента Н. Куликова. Итт километр никъ бир цо 47 минутан 30,5 секундан.

Юниорашта юкъе котало яьккхар СССР спорта мастер волча Чебоксарерча М. Алексеева. Ткъо километр никъ бир цо 1 сахьатан 36 минутан 41 секундан.

СУРТА ТІА: Кхазеной-Іам тІара керда спортивни городок. С. ХАКИЕВА сурт.

НАХА—АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Района культура учреждененша партийни организацешца цхьана боккха болх бу Іилман - атеизмана пропаганда яра, къовсам лоаттабу наха юкъе коммунистически гІулаккхаш хьахилийтара, керда саг хьалкхевара.

Дынах тешаращца беседаш, тематически сайренаш, дешарий конференцеш ю, хьахорж литература.

Атеизмана пропаганда елга культура учреждененй балха керте латт. Укх шера районе болх беш хиннэй атеизма кхо университет. Первомайскерча культура ЦІагІа 1971—1972 шерашка дІахо а занятеш ергья атеизма университета. Серноводскерчен Карабулакерчен университеташка атеизма факультеташ хургья болх беш. Клубашкеи библиотекашкеи партийни организацешна айхха бувзам а лоаттабеш лекцеш еш, беседаш ю, «КПСС XXIV съезд коммунизма материально - технически база хьалъяра болча Іилман лоархІамах», «Советски медицински Іилмана карагІдаьннараши цун проблемаши», «Іилма дына дукъала да», «Космоса хоам бу», «Уж дынах дІахаьдаб» яха тематически сайренаш; «Кхелах теша йиш йий-теш?». «Лазарехи адамехи» яха хаттарийи жопийи сайренаш чакхйоах, «Ираз дола дезал дика ба, фу эш уж иштта хилийтара?», «Зама яргйий-теш! яха диспуташ ю. «Ды — халкъа опиум», «Вай планета тІа хьалха хиннар» яха багагІдувца журналаш арахец.

Къаьстта терко ю укхаза клубашкеи библиотекашкеи гойтара пособи хьилийтара. Кийчъю «Дысага боадо», «Кхалсаги дын», «Ислами кхалсаги», «Долаш дийтеш Іаьхарт?» яха выставкаш.

Кердача формагІа ю атеистически темагІара дешарий конференцеш, уж уйла тІаозаш хул. ЧІоагІа сакъердаме хилар дуккхача наха къамаьл деш библиотеке хинна «Тамашаш гучаяхар» яха конференци. Цига къамаьлаш дараша станица вахарера дукха масалаш доаладир, цІераш яьхар кхувш болчарна зуламе Іоткъам беча наьха. Уж тайпа конференцеш ю наха болх беча производственни участкашка, ладувгІаш бараша шоаш хьинаре дакъа а лоацаш. Уж нах чІоагІа раьза хиле чакхъювл.

«Советски писателий произведенешкара Іилман атеизм» яхача темагІа дукха беседаш, дІахозийташ ешаш йола литературни обзораш яьй.

Тха культура учреждененша къаьстта терко еш леладу дынах тешаш бараща хІаранеца къаьст - къаьста къамаьлаш дара болх. Из болх бу бераща баь а ца Іеш цар даьшцен . ноаношцен. Из гІулакх дика леладу районни берий библиотека. Тха районни центре ба ды шоаш лелабаь а ца Іеш, бераштa из хьалхабоахаш бола дезалаш, цар кхыметтел бераш школе е кино ахийтац дын дезача деношка, ды бувца книжкаш дешийт. киназашкарча хоре илли ала увттаду бераш.

Библиотека болхлой цу берий цІагІарча дезалашца болх бе болабелар, цІагІа чу а ухаш. Царца цІенча дег тІара къамаьлаш дир. Ши шу а далалехьа йиІигаш каст - каста библиотеке, юкъ - юкъе кино аха яьлар. Мукъача деношка книжкаш деша, художественни литература дийша а ца Іеш, медицински, технически, къаьстта космосах, ботаникаx. зоологех. Саббаре атеистически литература деша баьхар уж. Эггара хьалха библиотеке хьийхар химена хетаьча сайрене. Цига опыташ йир. Цул тІехьагІа кхыча темагІа дешараш хилар иштта яьча сайренашка...

ЙиІигаша 9-гІен 10-гІен классаш яьхар, техникумашка деша хайшар, иразера вахар дІадоладир, хІаьта хьалхагІа духхьал Іаьхартенга хьежаш багІа кийчбора уж даьшен ноаношен.

СакъердамегІа хила яьлар «Тамашаш гучаяхарахи» «Хьежача нахахи» йола сайренаш. Лораша аьнначохи халкъа дарба деш леладеча хІамаехи пайда а эцаш, цхьаьца кІоанолгаши бІарловцаши еш, нагахьа дарба хилча, из даьла къахетамагІа хиннад а яхаш нах Іехабора цар. ЛадувгІараша шоаш дукха масалаш кхийлар «хьежача нахах», царгара наха доалачоа зуламах.

З. ФЕВРАЛЕВА,
Сунженски райисполкома культура отдела заведующи.

ТИША АЬШК ГУЛДУ

ДукхагІа тиша аьшк гулле чІоагІо яьй Грозненски № 37 йолча школа 9 «Б» классерча дешархоша.

— Тиша аьшк рузкъа да. Из дика кхетаду тха классерча дешархоша, — яхаш дувц класса комсорга Дугинцова Людмилас. 1971—72 дешара шера хьалхарча ах шера 4 тонн тишка аьшк гулде дош деннад 9 «Б» класса. Шоай дош дизза кхоачашду бераша. ХІанзлехьа гул а даь «Вторчермете» дІаденнад 3,6 тонн.

Октябрь бутт бовлехьа гулъе езача 400 килограммал дуккха а дуккхагІа гулдергда тиша аьшк,— йоах комсомолка Будаковская Иннас.

А. КРАВЦОВ.

Доазол дехьара

ДОТТАГІЧОА ХАТАР ХИЛЧА

Инде хІанз муссон хьекха хадданза тропически догІаш делха ха я, хиво хьалъюз городий улицаш, дохаду ахархой цІеноши, эзараш бола нах чубаха тховкІийле йоацаш бутт. Укх шера хий тІадаьннад Пенджаб, Уттар - Прадеш, Химачал - Прадеш, Харияна, Мадхья - Прадеш, Бихар яхача штаташка.

Геттара чІоагІа догІаш дийлхад Малхбузен Бенгале. ІалаьмаТе йоккхий аренаш дІалоацаш хий тІадаьннад, зе хиннад ах миллион совгІа болча наха. Йиза йоацача даннеех, хий тІадаларах хинна зе 2 миллиард рупий да. Малхбоален Пакистанера байдда баьхкача нахах хьалйизача цу штате иштта а хала хинна хьал цо кхы а кІалдитад. ХІанз уж Инде ба 9 миллион совгІа саг, тІаккха байддача нахах дукхагІбараш Малхбузен Бенгале а сайцаб. Хий тІадаларах хатар хиннача бахача нахан Малхоален Пакистанера байдда баьхкача нахан гІо де, цар хьал аттача дакха гІерт Инде правительство. Царна даа хІама, барзкъаш тел, ханна чубаха моттигаш хийчъю.

Индийски халкъа тІаьттача укх халача хана цунна гІо де эттар Советски Союз. ХІанз Калькуттерча порте дІакхаьчад дуга тІадола «Раздольное» яха кема. Из да кхачан продукташ йица Инде даха диьлагІа дола кема.

Вай цу республика правительствана совгІата лу 50000 тонн дуга, Делерча аэродроме Іоессай молхаш, кхача, барзкъаш тІадола советски самолет. Из да СССР ЦІеча ЖІартен ЦІеча Ах беттен обществай союзо хий тІадаьннача наха дахьийта совгІат.

Н. ПАТАЛОВА.
(АПН).

АНДЖЕЛА ДЭВИС МУКЪАЯККХАРА

БОНН, 12 октябрь. (ТАСС). «КІалхарйоаккхаргья вай Анджела Дэвис» — из тІахьехам чакхьийкхар Мюнхена, Нюрнберге, Малхбузен Германе американски патриотка, бос болча бахача наьха бокъонашта тІехьарча болама йовзаш йола деятель Анджела Дэвис мукъаяккхара тІехьа демонстрацеш хиннача кхыча городашка.

Американски коммунисткана суд ца яйтара тІехьа яьча демонстрацена юкъе дакъа лоацаш хилар Нюрнберге баха бІаьш бола нах.

Анджела Дэвис геттара сиха мукъаяккхар хьадийхар цар.

Мюнхене а хилар Анджела Дэвис мукъаяккхара тІехьара демонстрации митинги. Демонстрацена юкъе дакъа лоацаш хиннараша дІахайтар шоаш Баваре столица тайп - тайпарча демократически организацей викалаш юкъе бола «Мукъаялийта Анджела Дэвис» яха комитет а цун болх а бизза хьаллоацаш хилар.

«Демократаша хьадех американски коммунистка мукъаялийтар», — йоах Германски коммунистически парте «Унзере цайт» яхача газето.

Газето хоам бу Анджела Дэвис бедке яьча американски юстице даьраш харцахьара гІулакхаш лоархІа письмо США генеральни консульствага Гамбургерча ГКП организаце правлене делегаце дахьийта хиларах.

Цу письмона кІал кулгаш яздаьд американски патриотка хьаллоацаш яьча собранена юкъе дакъа лоацаш хиннача 2 эзар совгІа волча Гамбурге вахача саго.

СУРТА ТІА: Сенай набережни. В. СОЗИНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

КАПИТАЛИСТИЧЕСКИ ДУНЕН ВІАШДУХЬАЛЕНАШ ИРЛУ

(«Гардиан» яхача английски газета статья).

Дунен халкъашта юкъера валютни кризис ше йолчча дІаюха ца хьоалуш сецай. Финансови министраш переговораш е вІашагІкхеталехьа Париже заседани яьча итт мехка группацарча финансовой эксперташта гуш лац кхыметтел тІаэцалургйолча решене сурт а. МогаргдиЙ-теш финансови эксперташта цу кризиса е цу проблема Америка Японецарча, Канадацарча, европейски союзникашцарча гІулакхий хьакъехьара цІенхаштара политически характер дІаяккхара дош оттаде.

Цу кризисо влияни ю валютай курсашта е дунен халкъашта юкъерча валютни системана яь ца Іеш, торговлена а оборонана а. Америка цун союзникашца дола гІулакхаш тешшаме вогІа хургда, нагахьа санна ситуаци тоаяра правительстваша низ тІа ца бохийте. Шехо яц Дунен халкъашта юкъерча валютни фонда заседани цІаккха ца хиннача тайпара хургья эгара тайп-тайпарча оагІошкахьара ВІашагІкхийттача Штаташта тІагІерташ хиларга диллача, къаьстта «вІаьхийвар» тІаккхувш ва аьннай хетача кІезигагІа дегІадаьхкача мехкий оагІонгахьара.

Финансай американски министра заместитела Волкера итт мехка группа заседане даьнхар валютни дешаш меттел торговни проблемаши тІема расходаши кхы а шерагІа дІа-юха екъаргйолаш барт баь шоай кертерча торговни партнерашца дош къоастаде. Гучох де гІертар да хІанзарча дефицита метта платежни сальдо ВІашагІкхийттача Штаташка кхоачаргдолаш дош къоастаде гІертилга.

Цу даькъе цхьанна хІаман тІехь юхаяла безам бац США. Доллара хьакъехьа шоай валютай курс шоай партнераша хувцаргхиларга хьеж уж. Вашингтоно дувца а тигац доллара хьакъехьа дошо мах лакхбелга, вешта аьлча кІезиг-дукха а доллара девальваци яйта тигац.

ИмпортагІа кхы тІа а 10 процент налог яккхара кхы кІезигагІа безам боацаш американцаш бале а, из «ханна деш хІама да» цар яхе а, из налог фу дича шоаш дІаяккха кийча ба хьаала тигац цар.

10 мехка группа вож членаш США юхаялара тІехьа цхьа барт болаш ба. Цар лерхІ валютай курс юхаоттаяра боарамашка дошо маьха хьакъехьа ВІашагІкхийтта Штаташ юхаяла езаш. Курс хийца валюташ дошоца Іалашдара хІанзара боарам лорабара ВІашагІкхийтта Штаташ юхаяланза яргйоацаш лерхІ цар.

Америка торговни партнераша а цхьа барт болаш дІадех валютай курс юхаметтаяра хьакъехьа цхьа торг йолаялалехьа ВІашагІкхийттача Штаташа импортагІа кхы тІа йоаккхаш йола налог дІаяккхар. Из хьахиннад ВІашагІкхийттача Штаташка йоккхий экспортни рынкаш йолча, Англи, ФРГ, Япони санна долча, мехкаша тІатехача налого торговлена новкъарло мел ю валютай курсий цхьаккха реалистически ревальваци хила йиш йоацаш лерхІарах.

США торговни партнерашта юкъера барт дошон кхы тІайоаккхача налоген хьакъехьарча керттерча шин условена гаьна балац. Массане а лорадераш тайп-тайпара хьашташ да. Масала, Японе цу кризисах лерхІ Азерча ший позиценен ВІашагІкхийттача Штаташцарча ший союзан тІатоссаш бола кхерам, японски «экономически тамаша» тІатоссаш бола кхерам ца лаьрхІача а.

Французна цу еррнгача кризисах хет ВІашагІкхийттача Штаташцара ший отношенеш политически тахкар санна хІама. ЕЭС мехкаш деррига хьанйщача шоай де дезачох ца кхеташ да. ХІанз гаьнна ца ховш да финансай министраш вІашагІкхийттача сообщества боарамашка валютни гІулакхий хьакъехьа барт булургбий.

Иштта баьча барто кІезига хІама дергдар ВІашагІкхийттача Штаташа хьалхьоадаьча кхы а шерагІа долча дешай хьакъера юкъара фронт хьаяра. Сообщество хьалха а санна гаьна хургъяр дунен халкъашта юкъерча реформа. ВІашагІкхийттача Штаташцарча торговни отношеней, тІема расходаша еш йола халонаш дІаюха екъара хьакъехьа барт бара.

Англи халача хьал тІа я. Из, гучох, ВІашагІкхийттача Штаташта тешаме унлараи вІашагІкъоастаяьча ЕЭС-анен юкъе шекьювлаш я.

ВІашагІкхийттача Штаташка йодача цун экспорта Іаткъ тІатеха налог, из Іоткъам кхы а лакхлургба доллара хьакъехьа стерлингай фунта хадданза йола ревальваци йоі.

Вокх оагІорахьа, цо къайлагІа могаю, сообщества юкъарча юртбоахама политикага яхьа гІелал. Эггара хьалха хІанз Англе я ЕЭС керттерча мехкий валютий курса девальваци яра духьа юххера а цу хьакъехьа барт бича валютай курсашка дунен масштабе юхахьажара йола шийна зе хургйоаца политически торо. Из хургдар сообществана юкъеяхара платежни баланса луп дар Англе кІезигде йиш хургйолаш.

(ТАСС).

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, догІа а ца делхаш ха хила мег. Бийсанна юкъеи сатоссаши цхьайолча моттигашка дохк -хургда, малхбоалехьара боарамагІа мух хьекхаргба. Бийсанна Грозне хургъя 5—10 градус йІовхал, дийнахь 15—20 градус.

Метеостанци

ТОАДАР

Укхал хьалха арадаьннача № 122 йолча «Сердало» газета тІа кепатехай 1966 шерарча пачхьалкхен 3 процент йола кхаж боагІача чухьарча заема справочни таблица. Цу тІа да 42-гІа тираж гор Волгограде хиннай аьна. Из тираж хиннай гор. Ворошиловграде — иштта деша а деза.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

ХЬАЖА, ЛАДУВГІА

14 октябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.05 — Кердадараш. 10.15 — Верашта. «Буратино выставка». 10.40 — Комедийни фильма экран. «Адрес доаца йоІ» яха художественни фильм. 13.10— Дешархошта. «Пионерия» яха Вильнюсера передача. 12.40 — Кердадараш. 16.50 — Передачай программа. 16.55 — Кердадараш. 17.05 — Дешархошта. «Спортивни кьсиал». 17.30 — «Поэзия». Вай цига хьоашалгІа веца ва. Луконин. 18.00 — Кердадараш. 18.10 — Дешархошта. «Тешам болаш а кадай а кхевар» яха беседа. 18.20 — Са пятилетка. Инженер М. А. Алимханов (нохчий меттала). 18.30 — Миллионий ленински университет: «Парте состав». 19.00 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.25 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.40 — Саг, общество закон 20.05 — Концерт. 20.55 — Передачай программа. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Композитор Захарий Палиашвили ваь 100 шу дизарга. Тбилисера передача. 22.45 — Кердадараш. Передачай программа.

14 октябрь
РАДИО

6.30 — Пятилетка къахьегама гуйре. Юрта боахама болхлошта (гІалгІай меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Халкъа тІахьожам болх беш ба (нохчий меттала). 8.40 — Лазарев. Молдавски Каприччио. 9.15 — Коммунисташ къахьегамхой вІаштІехьабоахаш ба Социалистически цхьана ду партийни кулгал. 9.30 — «Ленинах, Даьхенах, партех дола иллеш» яха концерт. (гІалгІай меттала). 16.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.15 — Нохч. ГІалгІай АССР вІашагІъелла 50 шу дизарга. «Лоам» тІара сердло» яха очерк (гІалгІай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета. (гІалгІай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

15 октябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта. Город Ровно пионерий Двореца берий хора выступлени. Львовера передача. 10.45 — «Дон-Кихот» яха художественни фильм. 12.25 — Прикладни искусства халкъа мастераш. «Догам» яха телевизионни журнал. 12.55 — Кердадараш. 17.05 — Кердадараш. 17.15 — Берий музыкальни журнала оагІонаш тІа гІолла. 17.45 — «Саяна дог» яха телевизионни очерк. 18.00 Кердадараш. 18.10 — Аргунски дукха комбинате. Кхачан промышленноста болхлочуи Деига (нохчий меттала). 18.35 — Киножурнал. 18.45 — Телевизионни кердадараш (гІалгІай, эрсий меттала). 19.05 — Хоамаш, реклама. 19.10—Къилбаседа Кавказа халкъий творчество «Лаиская баллада». 19.40 — Передачай программа. 19.45 — «Ше гІомараш» яха художественни фильм 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30— Къонал эфире я. 22.50 — «Кхалнаха юкъера спортивни гимнастиках йола Европера чемпионат. Минскера передача. 23.30 — Кердадараш. Передачай программа.

РАДИО
15 октябрь

6.30 — «Юрта Іуйре». Юрта боахама болхлошта. 6.45 — Хоамаш. 7.20 —Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Профсоюзни комитета балха денош» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 8.40 — «Юрта дикагІбола нах» яха репортаж (нохчий меттала). 10.15 — Кавказа халкъий эшараш. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Микрофона хьалхашка Нохч - ГІалгІай телевиденеи радиовещанеи инструментальни ансамбла солисташ ба (нохчий меттала). 16.30 — «Ленинэ парте мугІарерьер» яха очерк (гІалгІай меттала). 16.45 — «Даьхен совгІаташ деннад» яха корреспонденци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г Грозный-51. 364051 Ленина улица. 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.— 3-39-11: бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г Грозный-51 364051 ул Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны; редактора—3-44-96; зам редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3 34-38; отдела партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства— 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84

СФ05226.

Заказ № 9406.